

๑๑๙.๑๒๑๑

๑๑๑๑๑

๑๑๑

จากลิลิตพระลอผู้รักที่ต้องมนตรา

๒๓ ก.ค. ๒๕๕๕



ภาคนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา ๒๕๕๑

สารบัญ

| บทที่ | | หน้า |
|-------|---|------|
| 1 | บทนำ..... | 1 |
| | ภูมิหลัง..... | 1 |
| | เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... | 2 |
| | ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า..... | 4 |
| | ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า..... | 4 |
| | ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า..... | 4 |
| | คำนิยามศัพท์เฉพาะ..... | 4 |
| | วิธีการดำเนินศึกษาค้นคว้า..... | 4 |
| 2 | ความเหมือนและความต่างระหว่างลิลิตพระลอ กับรักที่ต้องมนตรา..... | 5 |
| 3 | วิเคราะห์ลักษณะเด่นของรักที่ต้องมนตรา..... | 34 |
| | วิเคราะห์ตัวละครในรักที่ต้องมนตรา..... | 34 |
| | ลอคิลกราช..... | 34 |
| | เพื่อนแก้ว..... | 35 |
| | แพงทอง..... | 36 |
| | สมเด็จพระยา..... | 37 |
| | ท้าวพิไชยพิษณุกร..... | 38 |
| | พระนางดาราวดี..... | 39 |
| | นางรีนนางโรย..... | 39 |
| | ปู่จ้าวสมิงพราย..... | 40 |
| | วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอของรักที่ต้องมนตรา..... | 40 |
| | กลวิธีการเปิดเรื่อง..... | 40 |
| | กลวิธีการดำเนินเรื่อง..... | 42 |
| | กลวิธีการปิดเรื่อง..... | 44 |
| | วิเคราะห์การนำบทร้อยกรองจากลิลิตพระลอมาแทรก ในรักที่ต้องมนตรา..... | 46 |

สารบัญ (ต่อ)

| บทที่ | | หน้า |
|-------|----------------------------------|------|
| 4 | สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ..... | 50 |
| | สรุปผลการวิจัย..... | 50 |
| | ข้อเสนอแนะ..... | 52 |
| | บรรณานุกรม..... | 53 |
| | ประวัติย่อผู้วิจัย..... | 55 |



บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอเป็นวรรณคดีสำคัญเรื่องหนึ่งของไทยที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมทางด้านภาษาไทยของคนไทยในอดีตกาล ลิลิตพระลอได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสรว่าเป็น “ยอดของคำประพันธ์ประเภทลิลิต” แต่งขึ้นอย่างประณีต มีความไพเราะในถ้อยคำ และเต็มไปด้วยสุนทรียศาสตร์ในเรื่องของการพรรณนาเรื่องด้วยอารมณ์ที่หลากหลาย มีการพรรณนาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้อย่างชัดเจน สนุกทั้งเนื้อหาของเรื่อง มีการใช้โวหารในการบรรยายเรื่องได้อย่างดี ถึงแม้ว่าลิลิตพระลอจะมีคำศัพท์ยากและคำศัพท์โบราณอยู่บ้าง แต่ก็สามารถอ่านเข้าใจได้ง่ายกว่าวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ในสมัยอยุธยา

ลิลิตพระลอมีแก่นเรื่องของความรักที่ไม่สมหวังหรือโศกนาฏกรรมแห่งความรัก เป็นความรักที่ไม่สามารถครองคู่กันตราบนานเท่านาน ความรักที่มีจุดจบอยู่ที่การพลัดพรากด้วยความตายของตัวละครทั้งสาม คือ พระลอ พระเพื่อนและพระแพง ถึงแม้ว่าความรักของตัวละครทั้งสามจะเป็นความรักที่เกิดมาจากเสน่ห์ทางไสยศาสตร์ที่ปู่เจ้าสมิงพรายเป็นผู้กระทำ ความรักที่ก่อเกิดมาจากไสยศาสตร์ได้เริ่มก่อตัวขึ้นจนกลายเป็นความรักที่แสนบริสุทธิ์ และจบลงด้วยความเศร้าที่ลงเอยด้วยความตาย

เรื่องลิลิตพระลอถูกวิจารณ์อย่างมากจากนักวรรณคดีบางกลุ่ม โดยเชื่อว่าเป็นวรรณกรรมที่มอมเมาทางโลกีย์ เพราะมีการกล่าวถึงบทรักอย่างสุดอัศจรรย์ สร้างจินตนาการให้ผู้อ่านได้เข้าถึงอารมณ์แห่งความรักและความรู้สึกของตัวละครได้อย่างชัดเจน ที่จรรโลงไปในทางกามารมณ์ รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครเอกคือพระเพื่อนพระแพงอย่างรุนแรง โดยกล่าวว่าพฤติกรรมของพระเพื่อนพระแพงเป็นพฤติกรรมที่ผิดต่อจารีตประเพณีของสังคม เพราะพระเพื่อนพระแพงพยายามจะให้พระลอซึ่งมีเมียอยู่แล้วเดินทางมายังนครสรอง เพื่อจะได้เป็นชายาของพระลอ โดยพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ได้ความสมปรารถนา ซึ่งขัดแย้งกับจารีตประเพณีที่สอนว่า ผู้หญิงไม่ควรแสดงความรักใคร่ชื่นชมผู้ชายให้คนอื่นรับรู้ ไม่ให้แสดงอาการเชยชวนทางเพศและแสดงความรักกับผู้ชายก่อน ผู้หญิงสอนให้เป็นฝ่าย “สนอง” มิใช่ฝ่าย “เสนอ” ดังนั้น การกระทำของพระเพื่อนพระแพงจึงเป็นสิ่งที่น่าละอาย ชลธิดา สัตยาวัฒนา ได้กล่าววิจารณ์พระเพื่อนพระแพงว่า

บุคลิกที่ต่างกันระหว่างพระลอและพระเพื่อนพระแพง คือ ฝ่ายหญิงดูเหมือนจะตัดสินใจได้ง่ายและเร็วกว่า เมื่อตัดสินใจเลือกที่จะกระทำใดแล้วไม่เคยลังเล แต่ทำการรุดหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งเลย หากพยายามใช้วิธีระมัดสุภาพทุกวิถีทาง

ส่วนฝ่ายชายนั้น ถึงแม้ว่าจะแสดงเจตจำนงเสรีในการเลือกที่จะไปหาฝ่ายหญิง แต่ก็ สับสน ลังเล ท้อถอย เปลี่ยนใจ กลับไปกลับมาเป็นระยะ ๆ

ในยุคปัจจุบัน วรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอก็ได้ถูกนำมาเอาโครงเรื่องมาดัดแปลงเป็น วรรณกรรมร้อยแก้ว ชื่อ รักที่ต้องมนตรา เป็นผลงานวรรณกรรมของทมยันตี รักที่ต้อง มนตรามีโครงเรื่องมาจากความรักของพระลอ พระเพื่อนและพระแพง ทมยันตีได้นำมา เขียนใหม่ อธิบายใหม่ โดยดัดแปลงชื่อตัวละครจากพระลอเป็นลอลิลกราช พระเพื่อนเป็น เพื่อนแก้ว พระแพงเป็นแพงทอง รักที่ต้องมนตราใช้กลวิธีในการนำเสนอเรื่องแตกต่าง จากลิลิตพระลอ โดยใช้วิธีการนำเสนอเป็นการเขียนบันทึกของแพงทอง และในบันทึกบอก ถึงสาเหตุสำคัญที่ดึงดูดให้ลอลิลกราช เพื่อนแก้วและแพงทองมาร่วมชะตากรรมเดียวกัน นั่นก็คือ ความแค้นของสมเด็จพระเจ้า ทมยันตีแต่งเรื่องนี้ขึ้นมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการแก้ต่างให้ เหตุผลแก่พระเพื่อนและพระแพงในลิลิตพระลอ ในเรื่องรักที่ต้องมนตรากล่าวว่า แผนการ ใช้เสน่ห์คุณไสยทั้งหมดเป็นแผนของสมเด็จพระเจ้า โดยนำเอาเพื่อนแก้วและแพงทองเป็นกับ ดักให้ลอลิลกราชมาเพื่อแก้แค้นแทนสมเด็จพระเจ้า หรือท้าวพิมพ์พิสาคร ซึ่งตายในสงคราม ระหว่างนครสรองและนครแมนสรวง

ความรักที่มีเหตุมาจากความลุ่มหลงด้วยต้องมนตราไสยศาสตร์ ที่อำนาจนั้นนำพา ไปสู่ความรักอันบริสุทธิ์ แต่ในอาณาภาพแห่งความรักนั้นก็เปี่ยมไปด้วยความทุกข์ทรมาน ของผู้ที่ได้สัมผัส แม้อาจกล่าวได้ว่าสิ่งนี้คือธรรมชาติของความรักที่มีทั้งสุขและทุกข์ แต่ก็ เป็นความรักที่ต้องมนตรา ห้ายสุดแล้วก็นำพามาซึ่งจุดจบที่แสนทุกข์ทรมานกักกร่อนอยู่ภายใน ใจ ดังประโยคหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า

หากใครได้ยินขับขานนี้ขอให้รู้เถิดว่าข้า.....
เพื่อนแก้ว แพงทองสองพี่น้องแห่งนครสรองขอลา.....

ฝากไว้แต่มนตราแห่งเสียงเพลงให้จับจิตจับใจทุกผู้ทุกนาม
เพื่อเป็นพยานแห่ง " รักที่ต้องมนตรา " ของข้าชั่ววันรันดร....

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

"ภาพของพระลอที่ปรากฏในบทละคร" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศิลปากร พ.ศ. 2532 ของ บุญยีน สุวรรณศรี ศึกษาวิเคราะห์เรื่องพระลอ พบว่า ผู้แต่ง

บทละครเรื่องพระลอมีสถานภาพต่างกันเป็น 4 สถานะ คือ ผู้แต่งเป็นราชสกุลวงศ์ 4 คน ผู้แต่งเป็นนักวิชาการ และนักวิชาการการละครมี 2 คน ผู้แต่งสตรีที่เป็นศิลปินนักแสดงมี 1 คน ผู้แต่งที่เป็นชาวบ้านมี 1 คน บทละครเรื่อง พระลอ มีทั้งที่เป็นบทละครรำตามแบบดั้งเดิม ได้แก่ ละครนอก กับละครชาตรีและละครที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของละครจากชาติตะวันตก ได้แก่ ละครพันทาง ละครเพลง (ละครรำประยุกต์) กับละครพูด (ละครเวที) การศึกษา ภาพของพระลอที่ปรากฏในบทละครในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สถานภาพทางสังคม รูปร่าง หน้าตาและท่าทาง นิสัยและพฤติกรรมตลอดจนด้านอื่น ๆ ผลการศึกษาปรากฏว่ามีทั้งภาพพระลอที่มีความเหมือนและแตกต่างจากภาพพระลอในลิลิตพระลอ ทั้งที่เป็นเพราะมีปัจจัยกำหนดภาพของพระลอ 2 ประการ คือ ผู้แต่งบทละครเรื่องพระลอและศิลปะการเขียนตลอดจนการแสดงละคร ผู้เขียนบทละครเรื่องพระลอมี 8 คน ไม่มีผู้ใดดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องเหมือนลิลิตพระลอ ส่วนใหญ่นิยมเริ่มเรื่องตอนพระลอทรงครองเมืองสรวงต่อจากท้าวแมนสรวง มีบทละครเรื่องพระลอ 5 ใน 8 เรื่อง ที่จับแบบโศกนาฏกรรมด้วยการให้พระลอสิ้นพระชนม์พร้อมพระเพื่อนพระแพง และพระพี่เลี้ยง มีบทละครเรื่องพระลอ 2 ส่วนวนที่แต่งไม่จบ คือ บทละครเรื่อง พระลอนรลักษณ์ กับ บทละครเรื่องพระลอ ของเจ้าพระยาเทเวศร์เทวก์วิวัฒน์ ทั้งนี้เพราะเนื้อเรื่องขาดหายไป ส่วนบทละครชาตรีเรื่องพระลอ เป็นบทละครเพียงเรื่องเดียวที่จับเรื่องแบบสุขนาฏกรรม สถานภาพของผู้แต่งก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดภาพของพระลอ คือ ผู้แต่งที่เป็นราชสกุลวงศ์ รวมทั้งผู้แต่งที่เป็นนักวิชาการทางภาษาไทย ตลอดจนนักวิชาการด้านการละคร ส่วนใหญ่ได้แสดงภาพพระลอที่มีความคงเดิมมากกว่าเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาท ตลอดจนค่านิยมในตัวพระลอให้เป็นไปตามแบบชาวยุโรป ทั้งนี้เพื่อให้ชาวยุโรปและชาวต่างประเทศอื่น ๆ ที่ไม่เคยรู้จักเรื่องพระลอได้เข้าใจ

“มิใช่เป็นเพียงนางเอก” เป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาระดับปริญญาเอก ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ในหัวข้อ “ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1893 – 2394) ส่วนหนึ่งของการศึกษาพบว่า ภาพของผู้หญิงสะท้อนผ่านวรรณคดีเรื่องต่างๆ ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เราได้มองเห็นผู้หญิงแสดงบทบาทของแม่ เมีย ลูกสาว คู่รัก นักรบ อย่างครบครัน และนอกจากบทบาทตามสถานะทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ผู้หญิงยังแสดงธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ให้เราเข้าใจความหมายของชีวิตลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้หญิงในวรรณคดีจึงไม่ใช่เป็นเพียงตัวละครที่โลดแล่นตามบทบาทที่กวีกำหนด หากแต่ตัวละครเหล่านี้แสดงให้เห็นความเป็นชีวิตที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างระหว่างลิลิตพระลอกับรักที่ต้องมนตรา
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นของรักที่ต้องมนตรา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ศึกษามุมมองความคิดของนักอ่านที่มีต่อเรื่องลิลิตพระลอ และจากนักอ่านได้ก้าวขึ้นมาสู่ความเป็นนักเขียน เพื่อจะถ่ายทอดความคิด และความรู้สึกของตนที่มีต่อวรรณคดีที่ได้ศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. วรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ
2. รักที่ต้องมนตรา พิมพ์ครั้งที่ 5 ปีที่พิมพ์ 2537 สำนักพิมพ์บ้านวรรณกรรม

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

สลาเห็น หมายถึง หมากลอยฟ้า ที่ปู่เจ้าสมิงพรายได้ส่งไปให้ตกในพานหมากของพระลอ เมื่อพระลอเสวยหมากคำนี้เข้าไปก็จะเกิดอาการคลั่งไคล้พระเพื่อนและพระแพงจนทนไม่ได้อีกต่อไป

วิธีการดำเนินศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาวรรณคดีเรื่อง “ลิลิตพระลอ”
2. ศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “รักที่ต้องมนตรา”
3. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างระหว่าง “ลิลิตพระลอ” กับ “รักที่ต้องมนตรา”
4. วิเคราะห์ลักษณะเด่นของนวนิยายเรื่องรักที่ต้องมนตรา
5. สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2

ความเหมือนและความต่างระหว่างลิลิตพระลอกับรักที่ดองมนตรา

กลวิธีการเปิดเรื่องของวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ เป็นการเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึง นครแมนสรวงและนครสรอง ซึ่งเป็นเมืองที่มีความยิ่งใหญ่ทัดเทียมกัน ส่วนกลวิธีการเปิด เรื่องของรักที่ดองมนตรา เป็นการเปิดเรื่องด้วยการเขียนบันทึกหน้าสุดท้ายของแพงทอง โดย บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่แพงทอง เพื่อนแก้วและลอคิลกราชจะตาย

ผู้วิจัยจะกล่าวเปรียบเทียบเนื้อเรื่องของลิลิตพระลอและรักที่ดองมนตราให้เห็นถึง ความเหมือนและความต่าง โดยเริ่มเรื่องรักที่ดองมนตรา ตั้งแต่แพงทองเขียนบันทึกเล่าที่มา ของสาเหตุที่ทหารต้องมาล้อมวังและทำร้ายแพงทอง เพื่อนแก้ว และลอคิลกราช

| ลิลิตพระลอ | รักที่ดองมนตรา |
|--|--|
| <p>กล่าวถึงเมืองสรวง ท้าวแมนสรวงได้ จัดเตรียมไพร่พลและหัวหน้าทหารหรือนายทัพมาประชุมกัน และยกทัพออกจากพระนครเคลื่อนกำลังทหารรบไปยังเขตของนครสรอง</p> <p>ฝ่ายเมืองสรอง เมื่อท้าวพิมพิสาครได้ยินว่านครแมนสรวงยกทัพมาตีเมือง พระองค์ก็สั่งเตรียมพลออกรบศึกเป็นจำนวนมาก</p> | <p>แพงทองบรรยายเหตุการณ์วันวายุที่เกิดขึ้นหลังจากมีข่าวว่า นครแมนสรวงได้มีการระดมพลกันแล้ว ทำให้ท้าวพิมพิสาครหรือเสด็จผู้มีพระบรมราชโองการเกณฑ์พลจากเมืองต่าง ๆ เข้ามาชุมนุมกัน</p> <p>คืนก่อนที่จะเสด็จงานพระราชสงคราม ท้าวนางฝ้ายในได้เตรียมงานพิธีส่งเสด็จเป็นการภายในอย่างเงียบ ๆ ขณะที่ท้าวพิมพิสาครทรงมีพระกระแสรับสั่งนั้น เพื่อนแก้วก็สะกิดแพงทองให้ดูที่เสวตฉัตร เพราะพระเสวตฉัตรมีรอยน้ำไหลเปื้อนลงมาเป็นทาง เมื่อต้องกับแสงชวาลาก็เป็นประกายวับดูน้ำตา พอรุ่งเช้า ก็เริ่มพิธีการส่งเวทย์เทพยดา โดยทรงเครื่องขาว หลังจากนั้นท้าวพิมพิสาครประทานพระแสงอาญาสิทธิ์ให้เสนาบดึกลาโหมเริ่มกระทำพิธีตัดไม้ข่มนาม แล้วเสร็จจึงออกทัพไป</p> <p>หลังจากที่ยกทัพไป เจ้าแม่ เพื่อนแก้ว</p> |

| | |
|---|---|
| <p>ท้าวพิมพิสาครราชเสด็จนำทัพไปอย่างรีบเร่ง แต่ด้วยกองทัพของนครแมนสรวงรุกปรมาด้วยความเข้มแข็ง ท้าวแมนสรวงฆ่าท้าวพิมพิสาครราชด้วยมือของพระองค์เอง สิ้นพระชนม์ขาดคอช้าง นายทหารสามารถกันพระศพเข้าไปในเมืองสรองได้แล้วก็ถันเขื่อนปิดประตูไว้</p> | <p>และแพงทองก็สวคมนตรีเพื่อให้ท้าวพิมพิสาครและเจ้าพ่อทรงพลคอยต่อมาได้เกิดชุมนุมเพลิงขึ้น ท้องฟ้าในระยะไกลเป็นสีแดงฉานราวกับไฟไหม้ฟ้า และมีหมอกควันสีดำขึ้นเป็นกลุ่ม ปู่จ้าวสมิงพรายได้เสด็จมาทรงทำนายชะตาเมืองว่า นครสรองจะเสียคนดี</p> <p>สมุหนายกได้มารายงานข่าวศึกว่า ค่ายหลวงเกิดไฟไหม้ ส่วนทัพหลวงนั้นท้าวพิไชยพิษณุกรหรือเจ้าพ่อกำลังรวมพลถอยกลับเข้าเมือง ท้าวพิมพิสาครนั้นได้ทรงเสด็จออกกระทำยุทธหัตถี เสด็จสวรรคตขาดคอช้าง</p> <p>คืนนั้นชูปไฟจากทัพแมนสรวงปลิวว่อนเข้ามาจำนวนมาก และไปโดนหอศาสตราคม สมเด็จพระเจ้าจึงให้เพื่อนแก้วและแพงทองสาบานค่อหน้าไฟ ค่อหน้าศาสตราคมว่าจะแก้แค้นให้ยาและจะเป็นศัตรูต่อนครแมนสรวงจนวันตาย หลังจากนั้นทัพแมนสรวงก็ถอยจากการโจมตีกำแพงเมืองออกไป</p> |
| <p>ท้าวพิไชยพิษณุกรรักษาเมืองไว้ได้ ท้าวแมนสรวงจึงยกทัพกลับ</p> | <p>นางคาราวดีออกไปบัญชาการดับไฟทั่วทุกหนทุกแห่งภายในกำแพงเมือง ตอนรุ่งเช้าทัพแมนสรวงโจมตีอีกครั้ง ครึ่งนี้ทวีความรุนแรงมาก จนท้าวพิไชยพิษณุกรทรงปืนไปหมายจอมทัพผู้ประทับอยู่บนนครสารเมื่อเสียงปืนไฟดังขึ้น ท้าวแมนสรวงจึงจะ</p> |

| | |
|--|---|
| <p>ท้าวพิไชยพิษณุกรขึ้นครองเมือง และ ทรงปลงพระศพพระบิดา</p> <p>ฝ่ายท้าวแมนสรวงได้สู่ชื่อนาง ลักษณวดีผู้มีโฉมงามเลิศให้แก่พระลอ แต่งตั้งให้เป็นอัศวมเหสี มีสนมเป็น บริวาร เมื่อพระราชบิดาสวรรคต พระลอ ได้เสวยราชย์แทน</p> | <p>พุบออยู่บนหลังช้างทรง และทัพแมนสรวงก็ ล่าถอยไป ถึงดอนเข็นก็มีการอัญเชิญ พระบรมศพท้าวพิมพิสาครเข้าสู่ พระบรมมหาราชวัง แล้วประกอบพิธีสง พระบรมศพ วันรุ่งขึ้นจึงอัญเชิญ พระบรมศพลงสู่โลงทอง และถวายพระ เพลิงพระบรมศพ</p> <p>หลังจากเสร็จงานถวายพระเพลิงพระ บรมศพแล้ว ก็มีงานพิธีบรมราชาภิเษก ท้าวพิไชยพิษณุกร โดยกระทำตาม แบบอย่างขนบธรรมเนียมประเพณีอย่าง ครบถ้วน</p> <p>เมื่องานพระราชพิธีต่าง ๆ สิ้นสุดลง อายุ ของเพื่อนแก้วและแพงทองก็มากเกินกว่าที่ จะทำพิธีเจาะกรรมเสียแล้ว สมเด็จพระเจ้าจึงทรง โปรดให้ประกอบพิธีอย่างขยันย่อเป็นการ ภายในพระตำหนักแทน</p> <p>หลังจากพิธีเจาะกรรม ก็มีข่าวลือว่า ท้าวแมนสรวงซึ่งถูกพระแสงปืนคันของ ท้าวพิไชยพิษณุกรนั้นประชวรหนักด้วย พระโลหิตเป็นพิษ ต่อมาสมเด็จพระยาประทาน พี่เลี้ยงให้เพื่อนแก้วและแพงทอง ทั้งคู่ซื้อ นางรินและนางโรย</p> <p>จากนั้นข่าวการสู่ขอเจ้าหญิงลักษณวดีมา อภิเษกเป็นมิ่งมเหสีของท้าวลอคิลกราชก็ ตามมา หลังพิธีอภิเษกไม่นาน ท้าวแมนสรวงก็เสด็จสวรรคต พระลอเสด็จ ขึ้นครองราชสมบัติแทน</p> |
|--|---|

| | |
|--|---|
| <p>พระลอมีความงามยิ่ง เป็นที่กล่าวขวัญชื่นชมทั้งในโลกและในชั้นฟ้า ความงามของพระลอเป็นที่เลื่องลือว่า งามกว่าพระมหากษัตริย์อื่นใดในโลกนี้ พระลอมีรูปร่างกลมกลึงอ่อนแอ้นสมส่วน เหวอ่อนแบบบาง งามถ้วนทุกส่วน สัก ตางามคังดาเนื้อทรายทอง คิ้วพระลอโค้งงามคังคันธนูที่ขึ้นสายก่งไว้ หูงามละเอียดคังกลีบบัว แก้มงามเปรียบคังผลมะปรางทอง จมูกงดงามราวกับจุมุกที่เทพยดาได้เนรมิตขึ้นไว้ หรือจมูกงามราวกับของพระกามเทพ ริมฝีปากนั้นงามยิ่งกว่าวาควั้น สดชื่นเหมือนแยมอ้มอยู่ตลอดเวลา คางงามสมส่วน คอกกลมราวกับกลิ้งขึ้นไว้ ไหล่มองดูแล้วน่าพึงพอใจ ชวนให้รักใคร่ อองงามสง่าคังอกราชสีห์ แขนอ่อนช้อยราวกับวงว้งซ้าง นิ้วงามสลวย และเล็บก็ยาวและงามเลิศ</p> | <p>นางรินนางโรยได้กล่าวชมโฉมของลอคิลกราชให้เพื่อนแก้วและแพงทองฟังว่า ลอคิลกราชมีรูปร่างกลมกลึงอ่อนแอ้นสมส่วน เหวอ่อนแบบบาง งามถ้วนทุกส่วน สัก หูงามละเอียดคังกลีบบัว แก้มงามเปรียบคังผลมะปรางทอง</p> <p>แม่นางคาราวดีได้บอกเพื่อนแก้วและแพงทองถึงข้อดีของการอุปภิเษก ระหว่างลอคิลกราชและเจ้าหญิงลักษณวดี ว่าเมืองแมนสรวงจะสามารถรวบรวมดินแดนทางภาคเหนือเกือบทั้งหมด</p> <p>ท้าวเจือง ฝ่ายเวียงพะเยาได้ส่งทูตมาสมานไมตรีกับเมืองสรวง ต่อมาก็ได้ทำศึกกับเมืองแมนสรวง ฝ่ายเมืองสรวงจัดพิธีสงกรานต์ขึ้นเป็นงานใหญ่เพื่อให้กำลังใจประชาชน ในวันเถลิงศก แม่นางคาราวดีสมเด็จย่า เพื่อนแก้ว และแพงทองได้ไปสรง</p> |
|--|---|

| | |
|---|---|
| <p>พ่อค้าต่างจับชอขอ โฉมพระลอกันมา ทั่วเมือง เล่าถึงถึงความงามของพระลอก ไปทั่วแผ่นดิน ทั้งชายและหญิง ฟังแล้ว เจียนจะเป็นบ้าเพราะ โหยหาแล้วไม่บัง เกิดผล</p> <p>ข่าวความงามของพระลอกะบือไปทั่ว ทั้งเมืองสรอง จนได้ยินถึงหูพระธิดาทั้ง สอง เมื่อฟังแล้วก็อ่อนระทวยคังเถาวัลย์ ใครครวญอยู่อยากจะได้เห็นพระลอก เสร้าสร้อย โหยให้อยู่แต่ในห้องและคอยเงี่ยหูฟัง ข่าวคราวของพระลอก</p> | <p>พระบรมอัฐิของท้าวพิมพิสาคร สมเด็จพระเจ้า ให้เพื่อนแก้วและแพงทองปฏิญาณอีกครั้งว่า “ข้าฯ เพื่อนแก้วและแพงทอง สองพี่น้อง แห่งนครสรองขอปฏิญาณที่จะแก้แค้นแทน ทูลกระหม่อมปู่และจะเป็นศัตรูต่อ นครแมนสรวงจนวันตาย หากวันใดที่ผิดคำ ปฏิญาณ ขอให้ข้าฯ สองพี่น้องตายด้วยคม อาวุธและไฟพินาศไปเถิด!”</p> <p>หลังจากนั้นเสนาบดีกลาโหมก็เข้ามาทูล ว่าทัพเวียงพะเยาพ่ายนครแมนสรวงแล้ว และท้าวเจืองสวรรคตในการทำศึก</p> <p>หลังจากเมืองแมนสรวงได้ชัยชนะ พระนามลอคิลกราชก็เป็นทีกล่าวขานไปทั่ว โดยเฉพาะพ่อค้าวานิชที่นำกองม้าต่าง ๆ ผ่านมาจากนครนั้น ต่างพูดถึงเหตุการณ์รบ จากเรื่องน้อยนิดก็ถูกขยายออกไป ทำให้ผู้ที่ ได้ฟังอวยกยล โฉมลอคิลกราชผู้กล้าหาญ เป็นอย่างยิ่ง จนเสียงเสียงจับชอนั้นแพร่เข้า มาสู่ในพระราชฐาน แล้วบังเอิญไปถึงกรรม ของสมเด็จพระเจ้า จึงมีพระเสาวนีย์ห้ามมิให้ผู้ใด นำทำนองจับนี้มาขับเล่นในเขตพระราชฐาน เป็นอันขาด</p> <p>หลังจากงานเฉลิมพระชนมพรรษาของ เพื่อนแก้วและแพงทองเสร็จสิ้นไป สมเด็จ ยาก็ทรงหัดนางจับหน้าใหม่สองนาง ซึ่งเป็น คนมาจากเวียงพะเยาเพื่อจับชอขอ โฉม เพื่อนแก้วและแพงทอง หลังจากนั้นอีก หลายเดือน สมเด็จพระเจ้าได้อัญเชิญปู่เจ้า สมิงพรายมาประทับทรงทำเสน่ห์ที่ตำหนัก อย่างลับ ๆ เพื่อนแก้วและแพงทองรู้ว่าเป็น</p> |
|---|---|

| | |
|--|--|
| <p>พระเพื่อนและพระแพงได้แต่อ่อนใจ และกายอ่อนระทวยด้วยความหมองหม่น จนหน้าตาเศร้าหมอง</p> <p>เมื่อนางรินนางโรยทราบ จึงอาสาหาทางให้พระลอมายู่กับพระเพื่อนพระแพงจงได้ แต่พระเพื่อนพระแพงก็ทัดทานว่าเป็นเรื่องที่ผิดจารีตที่ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายสื่อสารชักชวนให้ผู้ชายมาหา ฝ่ายนางรินนางโรยบอกว่าจะคิดให้เป็นอุบายที่ถูกต้องเหมาะสม หมอที่มีอยู่ที่ใดที่ศักดิ์สิทธิ์ ก็จะไปให้ท่านช่วยทำเสน่ห์ให้พระลอมหลงไหล</p> <p>จากนั้นนางรินนางโรยก็ใช้ชาววังที่</p> | <p>แผนของสมเด็จพระเอกาทศธรรมเจ้ากรมเสนาบดี สืบปากนางจับสองคน และได้ส่งไปจับขื่อที่แคว้นเมืองสรวง</p> <p>ต่อมาสมเด็จพระเอกาทศธรรมได้ให้เพื่อนแก้วและแพงเผ้าที่พระตำหนัก เพื่อเสวยพระกระยาหาร เมื่อเสวยพระกระยาหารเสร็จ สมเด็จพระเอกาทศธรรมก็เรียกนางจับสองคนนั้นเข้ามาเพื่อจับขื่อให้เพื่อนแก้วและแพงทองฟัง เมื่อฟังแล้วก็รู้สึกเคลิ้มไปกับเสียงซอ นั้น เสียงนั้นสลดโสรวกับได้เห็นภาพที่สวยงาม ในภาพนั้นปรากฏภาพเพื่อนแก้วและแพงทองด้วย เพื่อนแก้วได้พูดคุยกับสมเด็จพระเอกาทศธรรมว่าไม่เสียแรงที่ใช้อาคมของปู่จ้าวสมิงพราย สมเด็จพระเอกาทศธรรมถึงการแก้แค้น แต่เพื่อนแก้วและแพงทองไม่เห็นด้วย สมเด็จพระเอกาทศธรรมกล่าวกับเพื่อนแก้วและแพงทองว่า สมเด็จพระเอกาทศธรรมจะเอาหัวลอคิลกราชมาให้ได้</p> <p>วันรุ่งขึ้นนางนักขัตทั้งสองของสมเด็จพระเอกาทศธรรมได้รับรูดออกจากนครสรองไปโดยรีบร้อน ซึ่งเพื่อนแก้วและแพงทองรู้ว่านางไปที่นครแมนสรวง เพื่อนแก้วและแพงทองได้แต่คอยฟังข่าวจากนครแมนสรวงอย่างกระวนกระวาย เพื่อนแก้วมีอาการนั่งขมิ้มไปรดที่จะประทับองค์เดียวเงียบๆ ไม่ให้ผู้ใดมารบกวน แม้กระทั่งนางรินนางโรยรู้สึกเอะใจ แต่เพื่อนแก้วนั้นยังไม่ไว้ใจนางรินนางโรย เพราะเป็นชาวพะเยาโดยเชื้อสาย และยังเป็นคนของสมเด็จพระเอกาทศธรรม</p> |
|--|--|

สนิทให้ไปเที่ยวสรรเสริญความงามของ
พระเพื่อนพระแพงว่างามเป็นที่น่าชื่นใจ
น่าพอใจอย่างแท้จริง พระแพงมีสิริโฉม
งดงามยิ่ง พระเพื่อนก็งามเด่นผุดผ่องราว
กับดวงเดือน พระเพื่อนพระแพงงดงาม
ราวกับหยาดจากฟากฟ้าลงสู่ดิน งาม
ประหนึ่งนางอัปสรของพระอินทร์ที่
เสด็จลงมาอยู่ในโลก ใครผู้ใดอย่าได้คิด
หมายปองเลย เพราะยากที่จะสมหวัง ได้
แต่เพียงชื่นชมพระธิดาผู้มีบุญญาธิการ
ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มกันอยู่ทั่วทุกคน
เท่านั้น พระเพื่อนพระแพงคู่ควร
เหมาะสมเฉพาะแก่พระมหากษัตริย์ผู้
ยิ่งใหญ่และมีบุญญาธิการเท่านั้น

การขับชอขอโหมพระเพื่อนพระแพง
เลื่องลือไปทั่วแผ่นดิน จนพระลอได้ยิน
เมื่อความนี้ พระลอจึงผูกโคลงขึ้นว่า
อยากที่จะไปพบพระเพื่อนพระแพง
คนขับชอลากลับเมืองสรอง แล้วมาเล่า
เรื่องทุกอย่างให้นางรินนางโรยฟัง
นางรินนางโรยจึงนำไปกราบทูลให้
พระเพื่อนพระแพงทราบ

จากนั้นนางรินนางโรยก็ไปเสาะ
แสวงหาขามค ผู้มีเวทมนตร์ขลัง บอก
เล่าเรื่องราวให้ทราบและขอให้ช่วยทำให้
พระลอมหาพระเพื่อนพระแพงให้ได้
ขามคปฏิบัติเพราะไม่สามารถทำเสน่ห์
พระมหากษัตริย์ได้ จึงแนะนำให้ไปหาปู่
จ้าวสมิงพราข นางรินนางโรยจึงกลับมา
ทูลพระเพื่อนพระแพง แต่ด้วยระยะทาง

เพื่อนแก้วทำทีเป็นว่า โคนคุณไสยของ
สมเด็จย่า นางรินนางโรยจึงไปหาขามค
แล้วนำน้ำมันต์ธรรมีสารมาให้สรง ซึ่งเป็น
น้ำมันต์แก้กฤตยาคุณร้อยแปด รวมทั้งนำ
เครื่องรางสำหรับปีศาจความมาซ่อนไว้ตรง
ใต้พระที่ แต่เพื่อนแก้วเห็นจึงนำออกมาดู
พอรุ่งเช้านางรินนางโรยก็เข้ามาหา
เครื่องรางสำหรับปีศาจความ เพื่อนแก้วจึง

ที่ไกลมาก ต้องใช้เวลาหลายวัน

บอกว่า หากจะแก้กฤตยามนต์ จะแก้ที่
เพื่อนแก้วและแพงทองไม่พอ ต้องไปแก้ที่
ลอคิลกราชด้วย เพื่อนแก้วและแพงทองจึง
คิดปรึกษากันกับนางรินนางโรยว่าจะ
ออกไปพบยายมดด้วยตนเอง

ใกล้งานเฉลิมพระชนม์พรรษาของ
ท้าวไชยพิชณกร มีแพงทองเป็นแม่งานของ
ฝ่ายโน เพื่อนแก้วอาศัยช่วงเวลาที่วุ่นวายนี้
ส่งให้นางรินนางโรยออกไปหายายมด โดย
อ้างว่าเพื่อนแก้วอยากได้ฟักเหลือง มะละกอ
มาเพิ่มเติม ขณะพิธีในตอนกลางคืน ทุกคน
ต่างเสด็จขึ้นทรงธรรมบนพระที่นั่ง
เพื่อนแก้วแพงทองและนางรินนางโรยได้
ลอบออกไปที่เทวาลัยท้ายเมือง

เมื่อเพื่อนแก้วและแพงทองไปพบยายมด
ยายมดก็ได้ให้คูน้ำมนต์ในบาตร ซึ่งปรากฏ
ภาพลอคิลกราชประทับเอนองค์อยู่บน
พระแท่น แล้วนางขับชาวเวียงพะเยาก็กลาน
มาหมอบกราบลง นางทั้งสองได้ขับชอขึ้น
ส่วนลอคิลราชนั้นประทับฟังอย่าง
สนพระทัยเต็มที่ เสียงชอนนั้นทำให้
ลอคิลราชเคลิบเคลิ้มฝันถึงเพื่อนแก้วและ
แพงทอง จนลิมสิริราชสมบัติ ลิม
เอกอัครมเหสี แล้วภาพนั้นก็เลื่อนรางไปชั่ว
ครู่ แล้วก็กลับมาแจ่มจรัสอีกครั้ง ครั้งนี้เป็น
ภาพลอคิลกราชประทับอยู่บนพระแท่น มี
อาการกระวนกระวาย โดยมีนางลักษณวดี
ประทับอยู่ข้างพระแท่นด้านซ้าย และมี
พระนางนาฏบุญเหลือประทับอยู่เบื้อง
พระแท่นด้านขวา ภาพที่เลื่อนซ้อนเข้ามา
เป็นภาพหมู่เมฆจากช่องบัญชา ภาพของ

| | |
|--|--|
| <p>พระเพื่อนพระแพงต้องวางกลอุบาย ให้นางรินนาง ไร่ไปทูลท้าวพิไชย- พิชญกรว่าพระเพื่อนพระแพงทรง โสภเสราและพระพักตร์หมอง หมอคู แนะนำให้ทำพิธีรับขวัญและเรียกขวัญใน เขาปู่เจ้าสมิงพรายในวันพรุ่งนี้ ท้าวพิไชยพิชญกรร้อนรนใจ จึงจัดช้าง ให้นางรินนาง ไร่ไปจัดการ</p> | <p>โชคเขาลำเนาไพรเชิงเขา ภาพของแมกไม้ รกทึบ และภาพของตะเคียนใหญ่สูงลิ่วปลิว ฟ้า ปลายโบกสะบัดธวัชสามชายขาวสะอาด จากนั้นเพื่อนแก้วร้อง โวยวายว่า ไม่คู่แล้ว เงาหน้ากระเพื่อมขุนมัวหาย ไปทันที เพื่อนแก้วบอกกับยายมดให้ช่วยเพื่อนแก้ว แพงทองและลอคิลกราชให้พ้นจากมนตราที่ สมเด็จพระเจ้าได้วางแผนไว้ แต่ยายมดกลับกล่าว ว่ามันเป็นกงเกวียน ถ้าเกวียน กฏแห่งกรรม ผู้ที่ช่วยได้นั้นมีเพียงคนเดียว คือ ปู่เจ้าสมิงพราย แล้วยายมดบอกให้ เพื่อนแก้วและแพงทองเสด็จกลับ เดี่ยว ท้าวพิไชยพิชญกรจะเรียกหา ทันทที่ที่กลับมา ท้าวพิไชยพิชญกรก็เรียกหาทันที เมื่อกลับลงมาจากพระที่นั่งในคืนนั้น เพื่อนแก้วและแพงทองก็คิดหาวิธีที่จะได้พบ ปู่เจ้าสมิงพราย แพงทองคิดว่าในวัน พรุ่งนี้ ท้าวพิไชยพิชญกรจะทรงเสาะ พระเคราะห์ คาดกันว่าปู่เจ้าสมิงพรายคง เสด็จมา แต่เพื่อนแก้วแย้งว่า ถึงปู่เจ้าจะ เสด็จมาแต่ก็ทูลอะไรไม่ได้ ทั้งสองได้แต่ ถอดใจ</p> <p>หลังจากนั้น เพื่อนแก้วก็ออกอุบายว่า เพื่อนแก้วและแพงทองป่วย แต่เมื่อหมอ หลวงมาตรวจอาการก็ไม่พบความผิดปกติ อะไร แต่อาจเป็นเพราะคุณไสย โดย ท้าวพิไชยพิชญ์ให้นางรินนาง ไร่ไปทำพิธี รับขวัญและเรียกขวัญเพื่อนแก้วและ แพงทองที่เขาปู่เจ้าสมิงพราย แล้วจัดช้างให้ นางรินนาง ไร่ไปจัดการ</p> |
|--|--|

วันรุ่งขึ้นนางรินนางโรยเดินทางไปหา
ปู่จ้าวสมิงพราย และขอให้ปู่เจ้า
สมิงพรายช่วยชักนำพระลอให้มาหา
พระเพื่อนและพระแพงให้ได้ ปู่เจ้า
สมิงพรายรับปากว่าจะไปหาพระเพื่อน
พระแพงด้วยตนเอง โดยให้นางรินนาง
โรยกลับไปก่อน

ระหว่างที่นางรินนางโรยไปหาปู่จ้าว
สมิงพราย เพื่อนแก้วและแพงทองก็รอฟัง
ข่าวอย่างร้อนรนใจ พร้อมกันนั้นคนของ
เพื่อนแก้วและแพงทองที่ประจำอยู่ค้ำหนัก
สมเด็จพระเอกก็ส่งข่าวมาว่า สมเด็จพระเอกเตรียมที่จะ
บวกรบปู่จ้าวสมิงพรายอีกครั้งหนึ่ง แต่
หลังจากนั้นทางพระค้ำหนักสมเด็จพระเอกมี
ความระมัดระวังมาก ไม่ให้ข่าวรั่วไหล
เพื่อนแก้วคิดว่าปู่จ้าวจะประทับทรงในตอน
ค่ำ จึงวางแผนว่าจะขึ้นเฝ้าสมเด็จพระเอกในตอน
ค่ำ

เมื่อเข้าเฝ้าสมเด็จพระเอก ก็เป็นเวลาเดียวกับ
ขณะทำพิธี ปู่จ้าวพูดทักเพื่อนแก้วและ
แพงทอง แต่สมเด็จพระเอกไม่ได้ยินพระคำรัส
ของปู่จ้าว แล้วปู่จ้าวก็ให้เพื่อนแก้วและ
แพงทองชะ โงกดูบาตรน้ำมนต์ ภาพปรากฏ
ขึ้นเป็นภาพนางรินนางโรยเดินทางกลางป่า
ท่ามกลางสิ่งที่น่ากลัว ปู่จ้าวตรัสว่าต้องรีบ
กลับ เพราะนางรินนางโรยใกล้ถึงค้ำหนัก
และทิ้งท้ายว่า “ผลกรรมทำไว้อย่างไรก็ต้อง
เป็นไปอย่างนั้นแหละ อย่าคิดอะไรให้มาก
นักเลย มนุษย์เรามีกรรมเป็นเครื่องกำหนด
และหล่อเลี้ยงชีวิต จากนั้นก็มีมรณะเป็น
เบื้องปลาย ปู่จ้าวบอกได้เพียงนี้ สงบออกสงบ
ใจเสียบ้าง” พระคำรัสของปู่จ้าวทำให้
เพื่อนแก้วรู้สึกถึงความหวังครั้งสุดท้ายได้
พินาศย่อยยับลงไปแล้ว และนางรินนางโรย
เสียแรงเปล่าที่บุกป่าฝ่าดงไป

เมื่อพระพี่เลี้ยงทั้งสองกลับมา ก็กล่าว

นางรินนางโรยกลับมาด้วยใบหน้าที่ไม่

รับขวัญพระธิดาทั้งสอง แต่ไม่ทันขาดคำ
 ปู่เจ้าสมิงพรายก็มาถึงดำหนัก และบอก
 ว่าจะเชิญพระล่อเดินทางมาหาพระธิดา
 ทั้งสองให้ได้ โดยให้พระธิดาทั้งสองอยู่
 คอยฟังข่าว หากเห็นว่าพระล่อยังไม่มาก็
 ให้ส่งคนไปเตือนปู่

เมื่อปู่เจ้าสมิงพรายกลับมาถึงที่พัก ก็
 ได้เอาไม้เลียงและไม้ไผ่มาสานเป็น
 ลูกกลม เขียนรูปพระล่อตรงกลาง เขียนรูป
 พระเพื่อนพระแพงแนบข้างพระองค์
 แล้วเขียนยันต์ตามขอบลูกกลมรวมสี่คู่
 จากนั้นก็รำมนตร์มองไปที่ดินข้างขนาด
 ใหญ่ เรียกดินข้างให้โน้มตัวมาหา ปู่เจ้า
 เอาลูกกลมปักตรงขอบดินข้าง แล้วดินข้าง
 ก็พุ่งไปดังเดิม

ค่านของเมืองแมนสรวง ใจพระล่อ
 ปั่นป่วนเหมือนลูกกลมพัดให้หมุน ฝันเห็น
 พระเพื่อนพระแพงมานอนแนบพระองค์
 อยู่ทั้งสองข้าง เมื่อพระล่อคืนขึ้นก็คร่ำ
 ครวญหาแต่พระธิดาทั้งสอง พระนาง-
 บุญเหลือเห็นอาการของพระล่อ จึงเรียก
 พระโหราและบรรดาพวกหมอยา หมอผี
 แม่่มด และหมอแก้คุณไสยมาให้พร้อม
 ไม่นานพระล่อก็หายและสบาย
 เหมือนเดิม

พระเพื่อนพระแพงรอคอยฟังข่าวแต่
 เห็นว่าพระล่อยังไม่มา จึงส่งคนไปเตือน
 ปู่เจ้าสมิงพราย ปู่บอกว่ามีหมอเฒ่าที่
 ชำนาญการแก้คุณไสยมาแก้คุณไสยให้
 ปู่เจ้าจึงเอาช่างสามชายมาลงยันต์ให้
 มากกว่าเก่า เขียนรูปพระล่ออยู่ตรงกลาง

สดใสนัก พร้อมกับนำบาตรน้ำมนต์ที่ปู่เจ้า
 ประทานมาให้เพื่อนแก้วและแพงทอง
 ภายในบาตรน้ำมนต์บรรจุน้ำใสสะอาด
 เพื่อนแก้วให้นำไปวางบน
 พระแท่นบูชา โดยบาตรน้ำมนต์นี้จะทำให้
 เพื่อนแก้วและแพงทองรู้อนาคตอันใกล้นี้
 แต่ทุกอย่างก็ขึ้นอยู่กับชะตากรรม

เขียนรูปพระเพื่อนพระแพงแนบอยู่ข้าง
ละองค์ แล้วปู่เจ้าเปรมนครเรียกค้น
คะเคียนขนาดใหญ่โน้มยอดลงมาหา
แล้วปักธงลงไป ยอดไม้ติดสันตรง
เช่นเดิม

ลมพัดอาคมของปู่เจ้าสุมิงพรายไปถูก
พระลอ ทำให้พระลอคลุ้มคลั่งกว่าครั้งที่
แล้ว พระนางบุญเหลือจึงเรียกหมอบทุก
คนในแผ่นดินมาช่วย แต่อาการก็ไม่ทุเลา
ลง จนกระทั่งพบว่ามียมอสิทธิไชยที่
อาศัยอยู่ในป่า มีความสามารถเป็นอย่าง
มาก มอสิทธิไชยจึงตั้งพิธีบูชาไฟและ
บวงสรวงเทพยดาผู้มีฤทธิ์มีอำนาจ ร่าย
มนตร์และอาคมอันศักดิ์สิทธิ์ทำโดยวิธี
ไสยศาสตร์ ทำให้พระลอหายจากมนต์
เสน่ห์ หลังจากนั้นมอสิทธิไชยก็ตั้ง
มณฑลพิธี 3 ชั้น ชั้นในเชิญเทวดาผู้รักษา
ให้เฝ้าป้องกันภัย ชั้นกลางเชิญยักษ์อยู่
ช่วยดูแล ชั้นนอกให้พวกผีคอยเฝ้า

ฝ่ายพระเพื่อนพระแพงก็โหยหา
พระลอจนอกตรมหมองไหม้ แล้วสั่งให้
นางรินนางโรยให้ไปหาปู่เจ้าว่าทำไม
พระลอถึงยังไม่มา ปู่เจ้าบอกว่าทางนคร
แมนสรวงได้แก่ไขคุณไสยแล้วพากันเฝ้า
ป้องกันไว้ ปู่เจ้าจะจัดการเอง

คืนนั้นแพงทงรู้สึกตัวขึ้น เพราะ
เพื่อนแก้วไม่ได้ประทับอยู่ที่พระแท่น
แพงทงเสด็จตามเพื่อนแก้วไปที่
หอพระเล็กด้านทิศตะวันออกของตำหนัก
เพื่อนแก้วประทับชะโงกอยู่เหนือโถน้ำมนต์

| | |
|--|---|
| <p>จากนั้นปู่ก็รำลึกถึงเทพคาจากทุกที่ทุกทิศ รวมถึงบริวารทั้งหลาย ให้ทำกลอุบายเพื่อให้เวทมนตร์ทางนั้นเสื่อมหมดความศักดิ์สิทธิ์ โดยสั่งให้กองทัพผีไปสู้กับกองทัพของฝ่ายแมนสรวง แล้วจะให้สลาเหินลอยไปทางอากาศไปเชิญพระลอ จากนั้นไพร่พลของปู่เจ้าก็เคลื่อนพลไปยังนครแมนสรวง แล้วมีผู้ปกป้องรักษาเมืองกับผู้ยกทัพสู้รบกัน แต่ด้วยฤทธิ์ของปู่เจ้าผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ ทำให้กาตาของฝ่ายพระลอเสื่อมถอย</p> <p>ปู่เจ้าจึงส่งสลาเหินเหาะลอยไปทางอากาศ และตกลงปะปนอยู่ในพานหมากเสวยของพระลอ เมื่อพระลอหยิบสลาเหินเสวยแล้ว ไม่นานก็รู้สึกเหมือนใจจะขาดรอน ๆ คิดถึงแต่พระเพื่อนพระแพง แต่ไม่สามารถไปหาทั้งสองนางได้ จึงเสร์้าโศก มีความหม่นหมอง</p> | <p>แก้ว พระเกษาสายยาวตกลงมาปรกพระพักตร์ พระวรกายสั่นเล็กน้อย แพงทองเรียกเพื่อนแก้วอยู่หลายครั้งกว่าเพื่อนแก้วจะรู้สึกตัว</p> <p>เพื่อนแก้วบอกกับแพงทองว่าหมดหวังแล้ว เพื่อนแก้วเล่าให้แพงทองฟังว่าเห็นภาพกองทัพผีนาคาน่ากลัวกำลังสู้รบกัน พวกหนึ่งเป็นฝ่ายเข้าโจมตีเมืองแมนสรวง อีกพวกหนึ่งเป็นฝ่ายป้องกันพระนคร แต่ดูเหมือนว่าฝ่ายที่ป้องกันพระนครแมนสรวงจะพ่ายแพ้เป็นแน่ แพงทองปลอบโยนเพื่อนแก้ว แล้วกล่าวว่า อะไรจะเกิดก็ต้องให้สิ่งนั้นเกิด ถ้าสมเด็จพระยาโปรคให้ลอคิลกราชมา ก็ต้องปล่อยให้เสด็จมา</p> <p>หลังจากนั้นเพื่อนแก้วและแพงทองก็ได้ไปดูภาพที่โถ้น้ำมนต์อีกครั้ง น้ำมนต์นั้นกลายเป็นภาพปู่เจ้าวสมิงพรายกำลังกำสลาไว้ในอุ้งพระหัตถ์ แล้วหลับพระเนตรลงนั่งอยู่นาน เมื่อปู่เจ้าคลายพระหัตถ์ ปรากฏว่าสลาค่านั้นกลายเป็นแมลงกู่เกาะอยู่หนึ่ง ปู่เจ้าทรงยกพระหัตถ์ขึ้นสูงแล้วแมลงกู่เวทมนต์ตัวนั้นก็ถลาออกจากอุ้งพระหัตถ์บินร่อนลับไป ไม่ช้าภาพก็เปลี่ยนเป็นภาพพระราชมณเฑียรทอประกายวาววับ แมลงกู่กฤตยามนต์บินถลาล่วงพระบัญชาชมหาปราสาทเข้าไปอย่างรวดเร็ว แล้วกู่ ๆ ภาพลอคิลกราชก็เด่นขึ้นมา เป็นภาพลอคิลกราชกำลังประทับอยู่เบื้องหลังโต๊ะ</p> |
|--|---|

ลายทองตัวเดียวขนาดใหญ่ เหมือนกับทรง
 ครุ่นคิดพระราชภารกิจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ห่าง
 ออกไปเป็นพระนางลักษณวดีกำลังหมอบ
 เฝ้าถวายอยู่งานพักอย่างตั้งใจ แผลงภู
 กฤตยามนต์ตัวนั้นบินตกลงไปในพาน
 พระศรี แล้วก็กลายรูปเป็นสลา ลอคิลกราช
 ก็เอื้อมพระหัตถ์ไปที่พานพระศรี สลาค่านั้น
 กลิ้ง ไปสู่อุ้งหัตถ์ของลอคิลกราช

หลังจากนั้นลอคิลกราชได้เสวยสลาเห็น
 กฤตยามนต์ของปู่เจ้าสมิงพราย พระองค์ก็มี
 พระพักตร์สีซีดขาว พระเสโทซึมทั่ว ริม
 โอยธุ์สั้น พระเนตรหลับลง พระเศียรเอน
 ชบลงไปกับโต๊ะทรงพระอักษร
 พระนางลักษณวดีหวีดร้องแล้วผวาซ้อน
 พระเศียรของลอคิลกราชแนบพระอุระไว้
 เพื่อนแก้วและแพงทองทนดูภาพต่อไปไม่
 ไหว จึงเลิกดู เมื่อเพื่อนแก้วและแพงทอง
 ทราบแล้วว่าไม่สามารถทำอะไรได้ จึงต้อง
 ให้ลอคิลกราชเสด็จมาเมืองสรองโดยเร็ว
 ขณะนั้นมีข่าวลือว่าทางเวียงพะเยาเริ่ม
 สะสมกำลังไพร่พลอีกครั้งเพื่อไปโจมตี
 นครแมนสรวง เพื่อนแก้วและแพงทองจึง
 ไปถามท้าวพิไชยพิษณุกรถึงข่าวนี้
 ท้าวพิไชยพิษณุกรได้บอกว่าทางฝ่ายเวียง
 พะเยาได้ส่งชุดเดินทางมาที่นครสรองอย่าง
 ลับ ๆ โดยส่งมาชวนนครสรองเข้าร่วม
 สงครามด้วย ทั้งเพื่อนแก้วและท้าวพิไชย-
 พิชณุกรต่างเห็นต้องกันว่าไม่ควรทำศึกใน
 เวลานี้

หลังจากลงจากเฝ้าท้าวพิไชยพิษณุกร
 เพื่อนแก้วและแพงทองจึงคิดว่าจะไปดูความ

| | |
|---|--|
| <p>แม่นางบุญเหลือไม่สามารถห้ามพระลอบไปหาพระเพื่อนพระแพงได้ จึงจำเป็นต้องให้พระลอบออกเดินทาง</p> <p>พระลอบเคลื่อนกองทัพออกไปพร้อมไพร่พล รวมทั้งพี่เลี้ยงทั้งสอง พระลอบเดินทางท่องเที่ยวไปในป่าเป็นเวลาหลายวันจนกระทั่งมาถึงชายแดนราชอาณาจักร</p> | <p>ตีบน้ำของฝ่ายเมืองเวียงพะเยาในโถน้ำมนต์ แต่ไม่สามารถดูได้ เพราะโถน้ำมนต์นี้สามารถดูได้เฉพาะความเป็นไปของนครแมนสรวงเท่านั้น ทั้งสองพระองค์จึงหันไปดูทางแมนสรวงแทน</p> <p>ภาพปรากฏเป็นภาพภายในพระมณฑิยลอคิลกราชบรรทมอยู่บนพระที่ แวดล้อมไปด้วยสรรพแพทย์หลวง ลอคิลกราชประทับบรรทมนิ่ง ละเมอรับสั่งถึงเพื่อนแก้วและแพงทอง เพื่อนแก้วและแพงทองทนคุดอไปไม่ไหว เพราะทางนครแมนสรวงคงจะว่าเพื่อนแก้วและแพงทองได้ว่าไร้ความเป็นชาติชยณาริ ทั้งสองจึงตัดสินใจว่าจะต้องให้ลอคิลกราชมาเจอเพื่อนแก้วและแพงทองก่อนที่สมเด็จพระเจ้าจะทรงทราบว่าลอคิลกราชได้มาถึงนครสรองแล้ว</p> <p>นางรินนางโรยมาแจ้งว่าว่าชุดฝ่ายเวียงพะเยาใกล้ถึงแล้ว</p> <p>ผู้สืบข่าวด้านนครแมนสรวงแจ้งมาว่าลอคิลกราชกำลังเตรียมยกพลออกจากนคร หลังจากนั้นไม่นานชุดจากเวียงพะเยาก็รุคขอเข้าเฝ้า ท้าวพิไชยพิษณุกรปฏิเสศการร่วมรบ ทำให้คณะชุดและสมเด็จพระเจ้าไม่พอใจ ทำให้คณะชุดกราบบังคมลากลับออกไปทันที สมเด็จพระเจ้าเสด็จขึ้นที่บนเช่นกัน</p> |
|---|--|

ทรงมีรับสั่งให้ตั้งพลับพลาและที่พัก แล้วเรียกข้าราชการทุกกรมเฝ้า บอกให้พากันกลับไปยังเมืองแมนสรวง โดยพระลอได้จัดแบ่งคนสนิทประมาณหนึ่งร้อยคนให้ตามเสด็จ ให้ทิ้งข้าทาสไว้คอยฟังข่าว จัดคนที่รู้เรื่องราวของชาวค่านไปผูกสมันครรักใคร่ และชักชวนให้มาเป็นพวกพระลอ โดยบอกพวกชาวค่านว่าพระลอเป็นขุนค่าน พี่เลี้ยงทั้งสองเป็นหมื่นแขวง ส่วนนายดาบเป็นหัวหน้า ทำที่เดินทางมาเทียบด่านตรวจตราความเรียบร้อย เสร็จแล้วจะเดินทางกลับเมืองหลวงอีก

พระลอเดินทางไปพร้อมกับพี่เลี้ยงทั้งสองเข้าเขตประตูป่าของเมืองฝ้ายสรอง เมื่อถึงแม่น้ำกาหลง พระลอจึงเสียน้ำที่ไหลเชี่ยวจนอยู่ทีดลิ่งว่า หากพระลอไปแล้วจะไม่มีชีวิตรอดคืนกลับมา ก็ขอให้ น้ำไหลเวียนวน แต่ถ้าวรอกชีวิตก็ขอให้ไหลไปตามปรกติ ครั้นจบคำอธิษฐานเสียน้ำ น้ำก็ไหลวนอยู่ตรงหน้า และน้ำนั้นเป็นสีแดงเหมือนสีของเลือด พระลอเกิดความทุกข์ใจมากแต่ด้วยความซัดคิยะมานะ พระลอก็ยังคงมุ่งมั่นเดินทางต่อไปยังเมืองสรอง และพระลอก็ทำเหมือนมีความชื่นบาน แล้วให้นายแก้วและนายขวัญคิดกลอุบายเพื่อที่จะเข้าไปหาพระเพื่อนพระแพง

ขณะเดียวกันพระเพื่อนพระแพงก็เฝ้าข่าวการมาของพระลอ แต่ยังไม่เห็นมา จึงให้นางรินนางโรยไปเตือนปู่เจ้า ปู่

เพื่อนแก้วและแพงทองดูภาพมาใน โถน้ำมันอีกครั้ง ปรากฏเป็นภาพลำนํ้ากาหลง ลอคิดกราชเสด็จพระราชดำเนินเลี้ยว ลอดคหู่ไม้ มีพระพี่เลี้ยงตามเสด็จมาอย่างใกล้ชิด แล้วลอคิดกราชเสด็จลงไปยังริม หาด ประทับนั่งอยู่ริมฝั่ง กับพระพักตร์ลง ทอดพระเนตรสายน้ำด้วยพระอิริยาบถเคร่งขรึม พระพี่เลี้ยงทั้งสองพลอยนั่งอั้นไปด้วย กระแสน้ำไหลเชี่ยวกรากในตอนนั้นพุ่งปราดบิวเป็นเกลียวหมุนคว้างอยู่เบื้องพระพักตร์ สายน้ำนั้นขุ่นนั้นแดงราวกับสีโลหิต ลอคิดกราชหงะไปปะทะหินใหญ่ พระพักตร์ซัดขาวราวกับกระดาศ เพื่อนแก้วเอื้อมพระหัตถ์ไปแตะ โถน้ำมันต์ทันที เภาภาพจึงจางหายไป

ตอบว่าพระลอเดินทางมาถึงฝั่งแม่น้ำ
กาหลงในเขตของเมืองสรองแล้ว แต่
พระลอยังทรงคร่ำครวญอยู่ ปู่เจ้าจะทำ
อะไรเพิ่มเพื่อตั้งให้พระลอเดินทางมา
ทันที

ปู่เลือกไก่ป่าตัวงาม เป็นไก่หนุ่มที่
แข็งแรง ปู่เจ้าใช้ผีลงสิงตัวไก่ แล้วปู่ก็สั่ง
ความไก่ทุกประการ ไม่นานไก่ก็บินไป
ถึงพลับพลาที่ประทับของพระลอ ชูคอ
ส่งเสียงขัน ครูปงาม เมื่อพระลอเห็นไก่
ตัวงามก็เบินบานใจ ก็รีบหยิบอาวุธและ
ไล่ติดตามไก่หวังจะจับไก่อ้นั้น
จนกระทั่งสุดเขตป่าและเข้าเขตหมู่บ้าน
แล้วไก่ก็บินขึ้นไปในท้องฟ้าและหายลับ
สายตาไป พระลอจึงรู้ว่าคนโคนผีไก่อ
หลอก เดือนให้ทุกคนระวังตัว แล้ว
เดินทางต่อไปยังอีกตำบลหนึ่ง พบสวน
ร้างซึ่งมีเรือนพักที่ไม่มีคนอาศัยอยู่ เรือน
แห่งนี้อยู่ไม่ไกลจากอุทยานของพระธิดา
ทั้งสอง

พระลอได้ปลอมตัวเป็นพร้าหมณ์ชื่อ
ศรีเกษ มาจากเมืองสขมภูวนาด ส่วน
นายแก้วนายขวัญปลอมตัวเป็นชาวเมือง
ชื่อนายรัตน์และนายราม ค่อมมาชาวบ้านก็
นำทางพระลอ ไปยังสวนของพระธิดาทั้ง

คือนั้นเพื่อนแก้วและแพงทองไปที่หอ
พระอีกครั้ง ปู่เจ้าปรากฏตัวขึ้น เพื่อนแก้ว
ขอร้องปู่เจ้าให้ช่วย ปู่เจ้าช่วยเพื่อนแก้วได้
เพียงแค่นี้ให้ลอคิลกราชเสด็จมาถึง
นครแมนสรวงไม่เกินเพ็ญนี้ โดยจะเสด็จ
ข้ามลำน้ำกาหลง ติดตามไก่อ้นั้นมาสู่
นครสรอง

ด้านลอคิลกรานั้นได้ข้ามมานครสรอง
แล้ว โดยมีทหารตามเสด็จเพียงร้อยคน
เพื่อนแก้วและแพงทองส่งพรานที่ดีที่สุดไป
เป็นผู้อาสาพาเดินผ่านช่องทางลับไปทาง
คอกของปู่เจ้า นางรื่นนางโรยมารายงานว่า
ขณะเสด็จผ่านเข้าเขตบริเวณเขตศาลปู่เจ้า
ทันใดนั้นก็มีไก่อป่าฝูงหนึ่งโฉบตกลงมา ตัว
จำฝูงขาวปลอดทั้งตัว สร้อยคอเขียว ตาแดง
ดังสีชาด ลอคิลกราชรับสั่งให้ทหารล้อมจับ
ให้ได้ พอล่วงมาถึงลานศาลปู่เจ้า ฝูงไก่อ้นั้น
พลันหายไป

คนเดินข่าวลอบมาแจ้งว่า บัดนี้
ลอคิลกราชได้มาหยุดประทับอยู่ ณ
พระตำหนักเย็น อุทยานชั้นนอกแล้ว
แต่นางข้าหลวงจากที่บนก็อัญเชิญพระ
กระแสรับสั่งมาแจ้งว่าวันพระนี้

| | |
|---|---|
| <p>สอง</p> <p>วันรุ่งขึ้นนางรินนางโรยได้บอกข่าวว่าพระลอมาถึงแล้ว ฝ่ายพระลอกี้ทำกลอุบายบอกกับคนสวนว่าถ้ามีคนมาถามหา ก็ให้บอกไปว่ามีพราหมณ์และคนต่างถิ่นขอมาพัก พอเช้าก็ลากลับไปแล้ว ฝ่ายนางรินนางโรยก็รับนั่งช้างมาที่สวนเมื่อถามคนสวนจึงทราบว่าพระลอเสด็จกลับไปแล้ว นางทั้งสองรู้สึกผิดหวัง แต่แล้วก็เห็นนายแก้วและนายขวัญ นางรินนางโรยจึงแอบไปซ่อนตัวอยู่ในน้ำเพื่อไม่ให้ชายทั้งสองเห็น แต่นายแก้วและนายขวัญทราบว่านางรินนางโรยซ่อนตัวในน้ำ จึงลงไปในสระน้ำ พุดคุยกันอย่างถูกคอ นางโรยกับนายขวัญ และ นางรินกับนายแก้วเกิดความรักกันแล้วก็มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง</p> | <p>ท้าวพิไชยพิษณุกรมีพระประสงค์จะถวายสลากัดหลวง ขอให้เกณฑ์คนทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายในรับหน้าที่จัดสลากัดให้เพียงพอ เพื่อนแก้วจึงคิดกลอุบายว่า จะกราบทูลขออนุญาตท้าวพิไชยพิษณุกรออกไปที่พระอุทยานชั้นนอกในวันพรุ่งนี้ เพื่อออกไปหาดอกไม้ป่าแปลก ๆ มากรองมาลัย คินนั้นเพื่อนแก้วและแพงทองก็ไปดูภาพมาษาอีกครั้ง แต่ภายในโถงน้ำมนต์ไม่มีน้ำมนต์แม้แต่หยดเดียว</p> <p>วันรุ่งขึ้นสมเด็จพระเจ้าได้ส่งพระเสาวนีย์มาว่าให้ขึ้นเผ้าก่อนไปพระอุทยานชั้นนอก โดยสมเด็จพระเจ้าบอกให้เพื่อนแก้วและแพงทองเก็บดอกไม้มาฝากด้วย</p> |
|---|---|

หลังจากมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งกันเสร็จแล้ว นายแก้ว นายขวัญ และนางรินนางโรยก็พูดคุยกัน โดยนายแก้ว นายขวัญก็ได้บอกว่าพระลอได้เดินทางมาถึงแล้ว นางรินนางโรยจึงบอกให้ไปทูลเชิญพระลอมาที่สวนนี้ แล้วนายแก้ว นายขวัญก็ไปกราบทูลเรื่องราวทุกประการให้พระลอได้ทราบ เมื่อได้ทราบข่าว พระลอจึงรีบเดินทางไปยังตำหนักในสวน ฝ่ายนางรินนางโรยก็รีบไปกราบทูลเรื่องราวให้พระเพื่อนพระแพงได้ทราบ เมื่อพระธิดาทั้งสองได้ฟังก็รู้สึกดีใจยิ่งนัก แต่จะรีบร้อนไปก็ไม่ได้ พระธิดาทั้งสองจึงไปทูลลาเจ้าย่า โดยกราบทูลว่าบังคมลาเจ้าย่าไปที่ชวชมคันไม้ดอกไม้ในสวนขวัญ

เมื่อพระธิดาทั้งสองมาถึงสวน นางรินนางโรยก็ได้ให้นางกำนัลทั้งหลายไปชมคันไม้ ดอกไม้ในสวน โดยอ้างว่าพระธิดาทั้งสองจะบรรทม เมื่อพระเพื่อนพระแพงได้พบพระลอ ต่างก็ชื่นชมในความงามของกันและกัน แล้วก็มี ความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง

เมื่อเพื่อนแก้วและแพงทองมาถึงพระอุทยานชั้นนอก นางรินนางโรยก็ไปสั่งนางกำนัลผู้ติดตามว่าเพื่อนแก้วและแพงทองจะเสด็จประพาสให้สบายพระราชหฤทัย อย่าให้พวกทหารรักษาวังล้อมวงใกล้นัก จากนั้นนางรินนางโรยก็มากราบทูลว่าพบพระพี่เลี้ยงของลอคิลกราชแล้ว ซึ่งก็คือนายแก้วและนายขวัญ โดยทั้งสองลงไปแอบอยู่ในสระบัว นางรินนางโรยเชิญเพื่อนแก้วและแพงทองไปที่พระตำหนัก ส่วนนายแก้วและนายขวัญก็ไปเชิญลอคิลกราชมาเช่นกัน ไม่นานลอคิลกราชก็มา พราหมณ์หนุ่ม

| | |
|---|---|
| <p>เมื่อใกล้ค่ำ นางรื่นนางโรยจึงกราบ ทูลว่าใกล้ค่ำแล้ว กษัตริย์ทั้งสามจึงไป สร่งน้ำและเสวยพระกระยาหาร แล้ว พระธิดาทั้งสองจึงเสด็จกลับด้วยใบหน้าที่ ที่หมองไหม้ เพราะจำใจต้องจากพระลอ ไป เมื่อเสด็จถึงเขย นางรื่นจึงทำกลอุบาย ขึ้นว่าลิ้มของไว้ในห้องบรรทม แล้วไป รับพระลอ นายแก้วและนายขวัญตาม เสด็จเข้าไปด้วย โดยปลอมตัวเข้าไปได้ โดยที่ไม่มีใครสังเกต</p> | <p>รูปงามในชุดพัศตราภรณ์ขาวล้วน เกศามุ่น เกล้าไว้เบื้องหลัง จากนั้นนางรื่นนางโรยก็ ออกไปคูคั่นทางให้ เพื่อนแก้วบอก ลอคิลกราชว่า สมเด็จพระเป็นคณวางแผนการ ทั้งหมด เพื่อให้ลอคิลกราชมาชั้นนครสรอง และต้องการฆ่าลอคิลกราช นางได้ขอให้ ลอคิลกราชรีบกลับบ้านเมืองของตน เพื่อ ความปลอดภัย แต่ลอคิลกราชซึ่งในขณะนั้น ถูกครอบงำด้วยอำนาจของมนตราปฏิเสศไม่ ยอมกลับ</p> <p>หลังจากนั้นนางรื่นนางโรยก็เข้ามาทูล ให้เสด็จกลับ เพราะเป็นเวลาบ่ายแล้ว และ หมูนางในที่แยกย้ายกันออกไปเก็บดอกไม้ก็ กลับมามากแล้ว แพงทองบอกลอคิลกราชให้ เสด็จกลับไปก่อน แต่ลอคิลกราชไม่ยอม กลับจนกว่าจะได้สัญญาว่าเพื่อนแก้วและ แพงทองจะกลับมาพบลอคิลกราชอีก ทำให้ เพื่อนแก้วและแพงทองต้องยอม โดย ลอคิลกราชนำดอกไม้บนมุ่นพระเกศาของ แพงทองไว้เป็นเครื่องหมายแทนคำสัญญา หากว่าเพื่อนแก้วและแพงทองไม่มาพบ ลอคิลกราชจะนำดอกไม้นี้เข้าไปทวงคำ สัญญาถึงในคุ้มหลวง แล้วเพื่อนแก้วและ แพงทองก็เสด็จกลับพระตำหนักของตน โดยแพงทองกลับรู้สึกใจหาย เพราะรู้สึกว่ รักลอคิลกราชเข้าแล้ว</p> <p>พิธีถวายสลากภัตเริ่มขึ้นตั้งแต่เช้า เมื่อ เสร็จจากพิธีแล้ว เมื่อเพื่อนแก้วและแพงทอง มาถึงพระตำหนักในตอนค่ำ นางรื่นนางโรย ก็รีบมาทูลอย่ากระวนกระวายใจว่า เมื่อตอน</p> |
|---|---|

| | |
|---|---|
| <p>เมื่อมาถึงตำหนักของพระธิดาทั้งสอง ก็เชิญพระล่อเสด็จขึ้นเรือนและซ่อนตัวอยู่ในเรือนของนางโรย พอถึงเวลากลางคืน นางรินนางโรยก็เชิญพระล่อแอบขึ้นไปพบพระธิดาทั้งสอง</p> <p>เมื่อกษัตริย์ทั้งสามได้พบกัน ก็เสวยพระกระยาหาร เมื่อเสวยเสร็จนางรินนางโรยก็ปิดประตูห้องบรรทมไว้ แล้วก็ไปพบกับนายแก้วนางขวัญที่เป็นคูรักของตน</p> <p>พระเพื่อนพระแพงทำกลอุบายซ่อนพระล่อไว้ ซึ่งมีผู้รู้ก็เพียงนางรินนางโรย เวลาผ่านไปถึงครึ่งเดือน กษัตริย์ทั้งสามต่างสนุกและมีความสัมพันธ์กัน</p> | <p>เย็นลอคิลกราชมาขอเข้าเฝ้า เมื่อถามว่ามีธุระอะไร ก็ทรงตอบว่ามีคนลอบไปทูลเชิญให้เสด็จมาโดยด่วน นางรินนางโรยจึงแนะนำให้ลอคิลกราชเสด็จประทับอยู่ที่ตำหนักของเพื่อนแก้วและแพงทองก่อน เพราะถ้ากลับไปที่พระอุทยานชั้นนอก ก็คงไม่ปลอดภัย แล้วนางรินนางโรยก็บอกกับนางข้าหลวงว่าไม่ให้เดินพลุกพล่าน เพราะเพื่อนแก้วและแพงทองมีอาการไข้เนื่องจากเสด็จประพาสอุทยานชั้นนอก ขณะที่เพื่อนแก้วและแพงทองมีอาการหวดกั้วมาก แพงทองฆ่าเวลาด้วยการหาม้วนกระดาษพร้อมด้วยปากกาออกมาเขียนบันทึกเหตุการณ์นี้ตั้งแต่ต้นจนวาระสุดท้าย บันทึกเพื่อให้คนข้างหลังทราบว่า เหตุการณ์ในช่วงระยะเวลานี้ ความจริงเป็นเช่นไร</p> <p>ไม่นานนักลอคิลกราช นายแก้วและนายขวัญก็เข้ามา ลอคิลกราชกล่าวว่าคิดถึงเพื่อนแก้วและแพงทองเป็นอย่างมาก ก็เลยหลงกลอุบายเข้ามาเฝ้าที่ตำหนัก</p> |
|---|---|

| | |
|--|--|
| <p>อย่างลึกซึ้งในคำหนักของพระเพื่อนและ พระแพง</p> <p>นางกำนัลทั้งหลายต่างสงสัยอาการ ของพระเพื่อนพระแพง ที่บางครั้งแสดง อาการประหนึ่งว่ามีไข้ บางครั้งก็มี ความสุขสำราญ บางครั้งจิตใจขึ้นบาน และมีแต่นางรินนาง โรยเท่านั้นที่สามารถ เข้าไปในห้องบรรทมได้ จนความลับ แพร่ไปถึงหูของพระบิดาของพระเพื่อน พระแพง</p> <p>พระพิไชยพิษณุกรแอบมาดูพระธิดา ทั้งสอง เห็นแล้วก็รู้สึกโกรธทันที แต่พอ เห็นพระลอ ก็รู้สึกหายโกรธ พระพิไชย- พิษณุกรคิดว่าได้พระลอมาก็ เปรียบเสมือนได้สิ่งที่มีค่า จึงคิดรับเป็น เชยแก้ว ต่อมาพระพิไชยพิษณุกรก็ได้จง ใจแสดงพระองค์ให้เห็น พระเพื่อน พระแพงกราบพระบาท ส่วนพระลอได้ ยกมือประนมและถวายบังคม กราบทูล อย่างนอบน้อมด้วยถ้อยคำที่ดี พระพิไชย- พิษณุกรได้ฟังแล้วก็เบิกบานใจ ครั้นว่า จะจัดพิธีอภิเษกสมรสให้</p> <p>ข่าวนี้รู้ไปถึงเจ้าย่า เจ้าย่าจึงเสด็จไป ยังพระมณฑลของท้าวพิไชยพิษณุกร</p> | <p>ต่อมาข่าวลือก็ได้แพร่ไปทั่วว่า ลอคิลกราชลอบเสด็จเข้ามาয়งนครสรอง จน ล่วงรู้ถึงหูท้าวพิไชยพิษณุกร จึงมีรับสั่งให้ กองลาดตระเวนออกค้นตามแหล่งที่มีข่าวลือ แต่ก็ไม่พบสิ่งใด การเล่าลือจึงสงบไปได้ ชั่วคราว</p> <p>แต่แล้ว ท้าวพิไชยพิษณุกรก็เสด็จเยือน คำหนักของเพื่อนแก้วและแพงทอง โดยที่ เพื่อนแก้วและแพงทองไม่ทันรู้ตัว ท้าวพิไชยพิษณุกรกล่าวกับเพื่อนแก้วและ แพงทองว่ามีเรื่องอะไรไม่สบายใจก็ สามารถบอกได้ พระองค์พร้อมที่จะ ช่วยเหลือและบอกพระธิดาทั้งสองว่า พระองค์จะไปราชการที่เมืองงาว 2-3 วัน ท้าวพิไชยพิษณุกรฝากราชการฝ่ายหน้าไว้ กับพระยาขลาโหม ฝากราชการฝ่ายในไว้ กับสมเด็จพระเจ้า แต่ฝากเพื่อนแก้วและแพงทอง ไว้กับตัวเอง</p> <p>วันรุ่งขึ้น ท้าวพิไชยพิษณุกรพร้อมกับ พระนางคาราวดีได้เสด็จไปเมืองงาว ลอคิลกราชได้บอกเพื่อนแก้วและ แพงทองว่าจะทูลลาในวันพรุ่งนี้</p> <p>นางรินนางโรยมาทูลว่าสมเด็จพระเจ้าเรียก พระยาขลาโหมเข้าเฝ้า เพื่อนแก้วและ</p> |
|--|--|

และอ้อนวอนว่า พระลอบเป็นลูกศรัทธาที่มา
เสด็จปู่ จะต้องจับตัวมาประหารให้ได้
แต่ท้าวพิไชยพิษณุกรไม่ทรงฟัง เจ้าชายจึง
เสด็จกลับวังของคน แล้วทำอุบายว่า
ท้าวพิไชยพิษณุกรสั่งไว้ให้เป็นหน้าที่
ของเจ้าชาย แล้วเหล่าทหารของเจ้าชายก็
ลอบไปปิดล้อมพระตำหนักของ
พระเพื่อนพระแพงไว้ถึงสามชั้น

นายแก้วนายขวัญได้ทราบข่าวจากคน
ในตำหนัก จึงไปกราบทูลพระลอบ
พระลอบฟังแล้วก็ไม่ได้เกรงกลัวแต่อย่าง
ใด ทั้งยังปลอบพระเพื่อนพระแพง

แพงทองทราบถึงแผนการของสมเด็จพระเจ้า
เพื่อนแก้วบอกให้แพงทองรักษาชีวิตเอาไว้
เพื่อกราบทูลเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อเพื่อนแก้ว
และลอบคิดกราชดาบ แต่แพงทองไม่ยอม
โดยกล่าวว่าหากจะต้องตาย ก็จะตายร่วมกัน
เพื่อนแก้วคิดว่าสมเด็จพระเจ้าคงจะ
แอบอ้างพระบรมราชโองการสั่ง
พระยาขลาโหมหรือไม้ก็เกลี้ยกล่อม กิ่งขู
เชิญพระยาขลาโหมให้ร่วมมือด้วย
พระยาขลาโหมจึงชุมนุมนายทหารชั้น
ผู้ใหญ่เตรียมการนี้อยู่ เพราะคงไม่กล้าหัก
โหมด้วยกำลังเพียงผู้เดียว เพื่อนแก้วจึงคิด
ว่า ต้องเอาช่วงเวลานี้นำลอบคิดกราชไปที่
พระอุทยานชั้นนอก แต่ยังไม่ทันทำการสิ่ง
ใด นางรื่นนางโรยก็นำความมาบอกว่า
ประจวบถูกสั่งปิดหมดทุกด้านแล้ว ซึ่งเป็น
คำสั่งของสมเด็จพระเจ้า

ลอบคิดกราชได้ฟังความทั้งหมด จึงกล่าว
ว่า “หากจะเป็นเช่นนั้นก็จะเป็นไร หม่อม
ฉันก็ยินดีแลกชีวิตต่อชีวิต” และเตรียมดาบ
เพื่อการต่อสู้ครั้งนี้ แล้วสั่งให้นายแก้วหรือ
นายขวัญ คนใดคนหนึ่งลอบออกไปนำข่าว
ไปบอกนครแมนสรวงว่าถ้าเกิดอะไรขึ้น ก็
ขอให้ยุติเพียงเท่านี้ แต่ทั้งสองต่างเคียดกัน
ไม่ยอมรับหน้าที่นี้ แล้วทูลว่า หากจะมีอะไร
เกิดขึ้น ก็ขอได้ถวายชีวิตไว้แทบเบื้องบาท
เสียดก่อน เพราะการที่คนใดคนหนึ่งจะแบก
หน้ากลับไปสู่แมนสรวงโดยปราศจาก
ลอบคิดกราชนั้น เป็นสิ่งที่อัปยศเกินกว่าที่จะ

ทำได้ ท้ายที่สุดก็ตกลงกันได้ว่า ลอติลกราช
จะทรงศุภอักษรไว้ แพงทองจะให้
นางข้าหลวงที่ไว้ใจได้พยายามเส็ดลอดออก
จากวัง นำไปส่งถึงมือทหารชาวแมนสรวงที่
ทรงวางไว้รายทางตอนที่เดินทางมา

เพื่อนแก้วมีรับสั่งให้นางรินนางโรยนำ
ความไปแจ้งแก่ทุกคนในค้ำหนักให้กลับไป
อยู่ที่อื่นตามแต่ความประสงค์ของคน สักครู่
ใหญ่ นางรินนางโรยมาทูลว่า ไม่มีใครยอม
ไป นอกจากผู้ที่มีหน้าที่นำลาบพระหัตถ์
ของลอติลกราชไปส่งข่าวเท่านั้น แต่กว่าจะ
ไปถึงก็เที่ยวแจ้ญกันอยู่นาน เพื่อนแก้วกล่าว
อย่างเด็ดขาดว่า ต้องไปให้ได้ แต่นางรินก็
ทูลอย่างเค็ดเค็ดว่า ทุกคนรู้ว่าครั้งนี้จะเป็น
ครั้งสุดท้ายที่จะถวายความจงรักภักดี ทุกคน
ยินดีจะกระทำหน้าที่ของตนถึงที่สุด เหล่า
นางข้าหลวงปิดค้ำหนัก จุกช่องล้อมวงกัน
โดยไม่ต้องรอฟังคำสั่ง

ใกล้เวลาเย็น นางข้าหลวงจากค้ำหนัก
สมเด็จพระอัญญาเชษฐาเสาวนีย์รับสั่งมาขอให้
เพื่อนแก้วและแพงทองให้ขึ้นเฝ้าโดยด่วน
แต่เพื่อนแก้วและแพงทองไม่ยอมไปขึ้นเฝ้า
ตามรับสั่ง

ฝ่ายในทวีความอึดอัดมากขึ้น ผู้คนแตก
ออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเข้าข้างเพื่อนแก้ว
และแพงทอง และอีกฝ่ายหนึ่งลงความเห็น
ว่าสมเด็จพระอัญญากระทำถูกแล้ว หลังจากนั้น
พระขากลาโหมก็มาเข้าเฝ้า กราบทูลให้ส่ง
ลอติลกราชออกมา แต่เพื่อนแก้วและ
แพงทองไม่ยอม

พระขากลาโหมชุมนุมทหารล้อมวังเป็น

การใหญ่ ภายในพระราชฐานมีเสียงทหารวัง
เต็มไปหมด ทหารรักษาวังฝ่ายเพื่อนแก้ว
และแพงทองก็เตรียมการป้องกันอย่างเข้ม
แข็ง ทวารทุกบานปิดมั้น ดันยามแรก ทหาร
ฝ่ายพระยากลาโหมเริ่มเข้าโจมตีในชั้นแรก
ก็คูที่ทำให้สีกคล้ายจะดูเข้มแข็งมากกว่าจะ
เอาจริงเอาจัง แต่ครั้งประสบกับ
การต้านทานอย่างเหนียวแน่น ไม่คิดแก่ชีวิต
การโจมตีจึงทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ
แล้วเพื่อนแก้วก็มีรับสั่งอย่างเด็ดขาดว่า ปิด
ทวารฝ่ายในไว้ให้มั้น ให้ทหารฝ่าย
พระยากลาโหมทั้งเข้ามา แพงทองเดา
พระทัยของเพื่อนแก้วถูกทันทีว่า เพื่อนแก้ว
ที่ทรงรับสั่งเช่นนั้น เพราะในกฎมณเฑียร
บาลได้กำหนดไว้ว่า “...หากมันผู้ใดถือ
ประตู่วัง ให้ตัดคตินเสีย เอามือผลักประตู่วัง
เข้าไปเองให้ลงด้วยหวาย 20 ที ถ้าปีน
กำแพงชั้นในให้ฆ่าเสีย และถ้าถือศัตราวุธ
เข้าไปในพระราชวังให้ตัดมือเสีย และถ้า
ผู้ใดแล่นเข้ากำแพงวังจนถึงพระที่นั่ง บน
พระโรง โทษฐานกบฏ ถึงตายแล...” การได้
รับของเพื่อนแก้วจึงเป็นการช่วยให้อีกฝ่าย
เต็มไปด้วยแรงโทสะมากขึ้น ชั่วยามสอง
นั่นเองประตู่วังชั้นในก็พินาศ เพื่อนแก้วจึง
รับสั่งให้ถอยมารวมกันข้างในพระตำหนัก
ลอคิลกราชเห็นเหตุการณ์ไม่ค่อยดี จึงจะ
ออกไป เพื่อให้ไม่ให้เกิดความวุ่นวาย แต่
เพื่อนแก้วและแพงทองทูลว่า ความขุ่นขม
ทั้งหมดเกิดขึ้นเพราะตน เพราะฉะนั้นจึง
ต้องสะสางด้วยตนเอง

ช่วงระยะเวลาสุดท้าย ลอคิลกราช

| | |
|--|--|
| <p>กษัตริย์ทั้งสามเตรียมอาวุธ เมื่อนาง รื่นนางโรยเห็น ก็มีความชื่นชม จึงกล่าวว่า จะขอตายไปพร้อมกษัตริย์ทั้งสาม โดย ทั้งคู่ปลอมตัวเป็นชายและถือดาบเตรียมสู้ นางรื่นเดินไปเคียงคู่นายแก้ว ส่วนนางโรยเดินไปเคียงคู่นายขวัญ ส่วนพระลอนั้นมีพระเพื่อนพระแพงแนบอยู่ทั้งสองข้าง</p> <p>ไม่นานพวกทหารก็เข้ามาถึงประตูค้ำหนัก นายแก้วและนายขวัญต่อสู้อย่างดุเดือด จนกระทั่งพวกทหารยิงลูกศรเข้ามาจำนวนมาก นายแก้วนายขวัญโดนลูกศรจนล้มไป ด้านนางรื่นนางโรยก็สู้ไม่ถอย พวกทหารไม่รู้ว่าเป็นหญิงปลอมตัวมา จึงยิงลูกศรใส่จนนางรื่นนางโรยล้มลงทับคนที่ตนรัก</p> <p>กษัตริย์ทั้งสามไม่กล้าตาย ไล่ฟันศัตรูอย่างกล้าหาญ ในที่สุดเหล่าทหารก็รุม</p> | <p>เพื่อนแก้วและแพงทองอิงแอบล้อมพระอูระอย่างผาสุก เพราะอีกไม่นานความอบอุ่นก็จะกลายเป็นความเข็ญเข็นตลอดกาล</p> <p>นางรื่นนางโรย นายแก้วนายขวัญ คอยควบคุมหน้าพระทวารอยู่ตลอดเวลา จนล่วงเข้ายามสาม นายแก้วมากราบทูลว่า พระทวารจวนจะแตกพินาศแล้ว เพื่อนแก้วและแพงทองผละออกจากรั้วพระพาหาของลอคิลกราช ยามสี่ใกล้เข้ามา ทวารเริ่มแยกแล้ว ลอคิลกราชหันมาทอดพระเนตรมองแพงทอง ชีวิตของเพื่อนแก้ว แพงทองและลอคิลกราชกำลังสิ้นสุด ณ บัดนี้</p> <p>แพงทองได้เขียนบันทึกถึงผู้ที่จะได้อ่าน ในลายลักษณ์ได้กล่าวว่า หากใครได้ยินเสียงขับซอนี้ ขอให้รู้ว่า เพื่อนแก้วและแพงทอง สองพี่น้องแห่งนครสรองขอลา ผากไ้ว้แต่มนตราแห่งเสียงเพลง ให้จับจิตจับใจทุกผู้ทุกนาม เพื่อเป็นพยานแห่งความรักที่ดั่งมนตราชั่วนิรันดร</p> |
|--|--|

กันยิงศรใส่กษัตริย์ทั้งสาม ลูกศรยาพิษ
ปักเต็มร่างกษัตริย์ทั้งสามจนเลือดไหลไม่
ขาดสาย ทั้งสามพระองค์ทรงยืนฟังกัน
เผชิญหน้าศัตรู

ข่าวแพร่ไปถึงท้าวพิไชยพิษณุกร จึง
รีบเสด็จมา เห็นพระเพื่อนพระแพงและ
พระลอลือคอบทังด้ว ยืนฟังอยู่ราวกับ
ยังไม่ตาย ท้าวพิไชยพิษณุกรทรงเช็ด
น้ำตา เรียกพระธิดาทั้งสองและพระลอ
แต่เรียกอย่างไรก็ไม่ตอบรับ ท้าวพิไชย-
พิษณุกรจึงรู้ว่ากษัตริย์ทั้งสามได้ตายแล้ว
แต่แกล้งทำเป็นไม่โกรธ ทั้งยังกล่าวชื่น
ชมที่ได้ฆ่านักโทษได้อย่างสามแก่ใจ ใคร
ที่เป็นผู้กล้าและอาสาฆ่า ให้มารับ
รางวัล โดยจะให้บำนาญมากกว่าและจะ
ให้บรรดาศักดิ์เป็นขุน เป็นหมื่น เป็นพัน
พวกทหารต่างพากันออกมาทุกคน
ท้าวพิไชยพิษณุกรจึงให้เอาเชือกสวมคอ
เอาเชือกมัดศอกไหล่หลัง เอาหอกร้อยขา
พวกทหารเข้าไว้ด้วยกันและสักชื่อทุกคน
แล้วฟันดาบเหมือนกับฟันหยวก ส่วน
พวกหัวหน้านั้นให้เอาคิ้วไปดัดหรือไป
กลอก ส่วนตัวเจ้านั้นให้แล่นเนื้อ เพราะ
ไม่ใช่มารดาแท้ ๆ จึงฆ่าให้ตายด้วยความ
ทุกข์ทรมาณ

จากนั้น ท้าวพิไชยพิษณุกรก็เสด็จไป
ที่ศพของพระธิดา ร่ำไห้ไม่หยุด ส่วน
พระนางคาราวดี พอทรงทราบก็ตกใจ
ร่างล้มทรุดชบลงด้วยอาการตัวสั่นระรัว
แล้วเสด็จมายังปราสาทพระธิดา เมื่อทรง
เห็นสามกษัตริย์สิ้นชีวิต

พระนางคาราวดีก็ล้มตัวลงและตีก
ตัวเอง พร้อมกับร้องเรียกพระธิดาทั้งสอง
อย่างคร่ำครวญ

กษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
ทั้งหลายต่างมาชุมนุมกันอย่างหนาแน่น
สนม นางกำนัลจนถึงพลเมืองรำให้กัน
ทุกคน แต่ด้วยความที่ทรงได้พระสติ
อย่างรวดเร็วของท้าวพิไชยพิฆณกรและ
พระนางคาราวดี ทั้งสองพระองค์จึงทรง
หยุดรำให้และทั้งสองพระองค์ทรงห้าม
คนทั้งหลายไม่ให้รำให้อีกต่อไป

พอหมดเสียงรำให้ ท้าวพิไชยพิฆณกร
และพระนางคาราวดีก็เอ่ยชมจิตใจอัน
กล้าหาญของพระลอ พระเพื่อนและ
พระแพง ส่วนนางรินนางโรยนั้น แม้
เทวดาก็ไม่สามารถสู้ได้ เพราะมีจิตใจที่
กล้าหาญ ขอมคายก่อนเจ้านาย และขอ
คายเพียงข้างคนรัก ทุกคนต่างพากัน
กล่าวสรรเสริญกษัตริย์ทั้งสามกษัตริย์
และพี่เลี้ยงก็ยกออกไปทั้งเมือง จากนั้น
ท้าวพิไชยพิฆณกรก็ได้ทำตามประเพณี
พิธีศพ

จากนั้นท้าวพิไชยพิฆณกรก็มีรับสั่ง
ให้ทูตานุทูตเข้าเฝ้าอัญเชิญ
พระราชสาส์นและบรรณาการไปถวาย
นางบุญเหลือ เมื่อพระนางบุญเหลือได้
ทราบก็รำให้และรำพันถึงพระลอไม่หยุด
เมื่อพระนางบุญเหลือได้สติ จึงส่งคนไป
เผาพระศพของพระลอแทนพระองค์ พอ
เผาพระศพเสร็จก็ให้กราบถวายบังคมทูล
ขอรับพระราชทานของกษัตริย์ทั้งสามและ

| | |
|---|--|
| <p>พระพี่เลี้ยงกลับมาด้วย แล้วท้าวพิไชย- พินิจกรก็ได้จัดการตามคำขอของ พระนางบุญเหลือ นายทหารทุกคน ประชาชนทุกคนและมูลนายทั้งหลายทั้ง หญิงและชายต่างทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่ง ถวายด้วยความจงรักภักดี</p> | |
|---|--|

จากเรื่องรักที่ต้องมนตรา จะเห็นได้ว่า ทมยันตีได้กล่าวแก้ต่างให้พระเพื่อนและพระแพง ผู้แต่งให้สมเด็จพระเจ้าเป็นคนวางแผนการทั้งหมด เพื่อแก้แค้นให้กับพระสวามีของนาง คือ ท้าวพิฆิตสาคร สมเด็จพระเจ้าให้คนทำเวทมนต์คุณไสยให้ลอคิลกราชหลงใหลเพื่อนแก้วและแพงทอง จนกระทั่งเดินทางมาสู่นครสรอง เพื่อนแก้วและแพงทองก็ได้บอกความจริงกับลอคิลกราชว่า พระองค์กำลังถูกสมเด็จพระเจ้าทำร้าย และขอให้พระองค์รีบกลับบ้านเมืองของตน แม้ว่าในขณะนั้น เพื่อนแก้วและแพงทองรักลอคิลกราชแล้ว แต่ทั้งสองคนก็ต้องการให้ลอคิลกราชปลอดภัย จึงขอให้กลับบ้านเมือง

กล่าวได้ว่าผู้แต่งต้องการให้คนที่รักปลอดภัยมากกว่าที่จะคำนึงถึงความสุขของตนเอง ในตอนท้ายแม้ว่าความตายจะมาพราก แต่ทั้งสามภักษัตริย์ก็ไม่กลัวมัจจุราช กลับมั่นคงและเด็ดเดี่ยวที่จะตายพร้อมกับคนที่ตนรัก

บทที่ 3

วิเคราะห์ลักษณะเด่นของรักที่ต้องมนตรา

1. วิเคราะห์ตัวละครในรักที่ต้องมนตรา

1.1 ลอคิลกราช

ลอคิลกราชเป็นพระโอรสของท้าวแมนสรวงและพระนางบุญเหลือ ซึ่งเป็นกษัตริย์ของนครแมนสรวง ท้าวแมนสรวงได้ส่งขอพระนางลักษณวดี ผู้มีโฉมงามเลิศให้แก่ลอคิลกราช และแต่งตั้งให้เป็นอัศวมเหสี มีพระสนมเป็นบริวารถ้วนทั่ว กรม ประกอบด้วยสรรพสิ่งครบถ้วน ต่อมาเมื่อท้าวแมนสรวงสวรรคต ลอคิลกราชจึงได้เสวยราชย์

ลอคิลกราชมีความงามเป็นอย่างยิ่ง เป็นที่กล่าวขวัญชื่นชม ความงามของลอคิลกราชเป็นที่เลื่องลือว่างามกว่ากษัตริย์อื่นใดในโลกนี้ ลอคิลกราชมีรูปร่างกลมกลึงอ่อนแอ้นสมส่วน เอวอ่อนบาง ตางามเหมือนดาเนื้อทรายทอง คิ้วโก่งงามเหมือนคันธนูที่ขึ้นสายก่งไว้ หูงามละเอียดเหมือนกลีบบัว แก้มงามเหมือนผลมะพร้าว จมูกงามเหมือนจุมูกที่เทพยดาได้เนรมิตไว้ หรืองามเหมือนกับขอของพระกามเทพ ริมฝีปากนั้นงามยิ่งกว่าวาดขึ้นไว้เสียอีก สดชื่นเหมือนแยมยิ้มอยู่ตลอดเวลา คางก็งามสมส่วน คอกลมเหมือนกับกสิ่งขึ้นไว้ ใหล่มองดูแล้วน่าพึงพอใจ ชวนให้รักใคร่ ออกงามสง่าเหมือนนอกราชสีห์ แขนอ่อนช้อยเหมือนกับวงวข้าง นิ้วงามสลวยและเล็บก็ยาวและงามเลิศ งามถ้วนทุกส่วน ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า

ลอคิลกราชเป็นกษัตริย์ที่ปรีชาสามารถ ทั้งในด้านการรบและในด้านรัฐประศาสนโยบาย ทรงเพียบพร้อมด้วยพระรูปโฉมและความเฉลียวฉลาด

เรื่องรักที่ต้องมนตรารายกบทชมโฉมมาจากลิลิตพระลอ เพื่อให้เห็นภาพความงามของพระลอ ดังนี้

| | |
|----------------------|----------------------|
| พิศศุดางสระสม | พิศศอกกลมกลกลึง |
| สองไหล่พึงใจงาม | อกงามเงื่อนไกรสร |
| พระกรกลวงวคช | นิ้วสลวยชดเล็บเลิศ |
| ประเสริฐสรรพสรรพางค์ | แต่งบาททางค์สุดเกล้า |
| พระเกศงามล้วนเท้า | พระบาทไถ้งามสม |
| สรรพนา ฯ | |

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 129-130)

เพื่อนแก้ว

เพื่อนแก้ว หรือ พระเพื่อน ในลิลิตพระลอ เป็นพระธิดาของท้าวพิไชย-พิษณุกร กษัตริย์ผู้ครองเมืองสรอง และพระนางดาราวดี เพื่อนแก้วมีฝาแฝดชื่อ แพงทอง ทั้งสองมีความละม้ายคล้ายกันมาก แต่เพื่อนแก้วมีวงพักตร์ที่ยาวกว่า ของแพงทอง พระชนงเกือบจะเป็นเส้นตรง เข้ากับดวงเนตรที่คมดุ มีประกายเจียบขาด พระโอษฐ์งามจัด และมีรอยยิ้มสรวลอย่างทะนงเสมอ

เพื่อนแก้วมีอุปนิสัยห้าวหาญ ปราดเปรี้ยว พระทัยร้อน พุดจาตรงไปตรงมาไม่กลัวใคร และรับสั่งด้วยความมั่นใจเสมอ เพื่อนแก้วชอบเรียนวิชาที่เกี่ยวกับนิติธรรมและราชประเพณี แต่ไม่ชอบวิชาวรรณคดีและภาษาศาสตร์ เพราะเห็นว่าวรรณคดีและภาษาศาสตร์ไม่มีประโยชน์อันใด นอกจากคำพูดหวาน ๆ ไร้สาระประโยชน์ เพื่อนแก้วกล่าวถึงความรักในวรรณคดีว่า “ความรัก...ไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของชีวิต มนุษย์เราอยู่ได้เพราะสาเหตุตั้งร้อยอย่างพันอย่าง แต่ไม่ใช่เพราะคำพล่อย ๆ คำนั้นแน่” แต่เพื่อนแก้วกลับชอบศึกษาเกี่ยวกับวิชานิติธรรม ราชประเพณี กฎมนเฑียรบาล บทพระอัยการ ตำราพิชัยยุทธสงคราม และการต่อสู้ด้วยดาบ เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่า

เพื่อนแก้วมักจะหงุดหงิดทุกครั้งที่ยื่นดาบ เพราะครูผู้สอนดาบมักจะสอนให้ถือดาบไม้บ้าง หรือไม่ก็หัดฟันดาบเสียมากกว่า ทำพื่อนที่ครูสอนเพื่อนแก้วนี้มีประโยชน์แต่เพียงเอาไว้ดูสวย ๆ แต่เมื่อถึงยามออกรบจริง ๆ ก็ไม่สามารถนำไปใช้ป้องกันตัวได้ เพื่อนแก้วต้องการเรียนดาบของจริง โดยเรียนไว้สำหรับต่อสู้ หากเกิดเหตุการณ์จวนตัว เพราะหากเกิดเหตุการณ์แบบนั้นขึ้นเพื่อนแก้วก็จะไม่มีวันยอมตายง่าย ๆ อย่างน้อยก็ต้องชีวิตต่อชีวิต

เพื่อนแก้วเป็นที่เกรงพระทัยของท้าวพิไชยพิษณุกรและพระนางดาราวดี เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะท้าวพิไชยพิษณุกร ถ้าทรงมีข้อราชการติดขัด ก็มักจะนำมาปรึกษาหารือเพื่อนแก้วแทบทุกครั้ง และทุกครั้งเช่นเดียวกันที่เพื่อนแก้วจะถวายข้อแนะนำได้อย่างดีที่สุดจนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง หากยามใดที่ท้าวพิไชยพิษณุกรทรงประชวรจนไม่สามารถเสด็จออกว่าราชการตามปกติได้ เพื่อนแก้วก็สามารถว่าราชการแทนท้าวพิไชยพิษณุกรได้ โดยเพื่อนแก้วจะเสด็จออกขุนนางพร้อมด้วยพาดพระแสงดาบอาญาสิทธิ์ไว้แทบพระเพลา จากอุปนิสัยของเพื่อนแก้วนี้ทำให้เหล่าอำมาตย์ทั้งหลายไม่กล้าขัดพระทัย เพราะเพื่อนแก้วอาจจะสั่งประหารชีวิตใครก็ได้โดยไม่รีรอ

ในเรื่องรักที่ต้องมนตรา เพื่อนแก้วเป็นตัวละครเด่น เป็นผู้ที่มองการณ์ไกล และเป็นผู้มีปฏิภาณในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีไหวพริบ และรู้จักวางกลยุทธ์เพื่อรักษาชีวิตของตนและบุคคลที่ตนรัก

เพื่อนแก้วถูกชักนำให้เข้าบ่วงรักที่ต้องมนตราเพียงเพราะคำสาบานที่สมเด็จพระยาได้ให้เพื่อนแก้วและแพงทองสาบานต่อหน้าหอศาสตราคมซึ่งถูกเพลิงไหม้ เพื่อแก้แค้นแทนท้าวพิมพิสาคร ในวันที่ท้าวพิมพิสาครสวรรคต โดยสาบานไว้ว่า

“ข้าฯ เพื่อนแก้วและแพงทอง สองพี่น้องแห่งนครสรองขอปฏิญาณที่จะแก้แค้นแทนทูลกระหม่อมปู่และจะเป็นศัตรูต่อนครแมนสรวงจนวันตาย หากวันใดผิดคำปฏิญาณ ขอให้ข้าฯ สองพี่น้องตายด้วยคมอาวุธและไฟพิณาศไปเถิด!”

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 122)

1.2 แพงทอง

แพงทอง หรือ พระแพง ในลิลิตพระลอ เป็นพระธิดาของท้าวพิไชย-พิษณุกร กษัตริย์ผู้ครองเมืองสรอง และพระนางดาราวดี แพงทองมีฝาแฝดชื่อเพื่อนแก้ว โดยแพงทองเป็นแฝดผู้น้อง ทั้งสองมีความละม้ายคล้ายกันมาก แต่แพงทองมีส่วนงามที่มีความเย้นตาเย้นใจมากกว่าเพื่อนแก้ว หากจะเปรียบเทียบแฝดทั้งสอง ก็คงจะเปรียบเทียบแพงทองตั้งดวงจันทร์ และเปรียบเทียบแก้วตั้งดวงอาทิตย์

แพงทองมีอุปนิสัยเรียบร้อย พระทัยเย้น ฉลาดในการใช้คำพูดเพื่อการโน้มน้าว ชอบอยู่อย่างสงบในพระตำหนัก ชลุกอยู่กับกิจของสตรี เก่งในด้านงานฝีมือ มีความละเอียด ละเมียดละไม แพงทองชอบเรียนวิชาที่เกี่ยวกับวรรณคดีและภาษาศาสตร์ แพงทองสามารถเขียนบรรยายความรู้สึกของตนเองได้อย่างดี ถ้ายทอดความรู้สึกรวมถึงอารมณ์นึกคิดของตนได้ดีเยี่ยม แพงทองไม่ชอบเรียนการต่อสู้ด้วยดาบเหมือนอย่างเพื่อนแก้ว เพราะไม่ทราบว่าจะเรียนไปทำไม หากเกิดศึกขึ้น เมืองสรองก็มีทหารพร้อมมูลอยู่แล้ว หน้าที่การต่อสู้ไม่ควรเป็นหน้าที่ของข้าทหารเสียมากกว่า

แพงทองไม่ชอบสงคราม เพราะเห็นว่าสงครามไม่ได้ให้ผลดีกับใคร ทุกคนล้วนแต่กลัว เพราะมันหมายถึงการสูญเสียชีวิต เลือดเนื้อของบุคคลที่เรารักไป

แพงทองบูชาความรักที่มีต่อลอร์ดลิลกราชมาก หากจะต้องเสียลอร์ดลิลกราชไป ซึ่งเป็นบุคคลที่แพงทองดีราคาไว้เหนือชีวิตหัวใจของแพงทองเอง ก็ต้องเสียชีวิตของแพงทองก่อน แพงทองรักลอร์ดลิลกราชอย่างภักดี จึงยินดีตายอยู่แทบพระยุคลบาท ดังคำพูดต่อไปนี้

...ข้าฯ รักท้าวเธออย่างภักดี ข้าฯ จึงยินดีจะตายอยู่แทบพระยุคลบาท ถ้าหากรู้ว่ายอดดวงใจของข้าฯ จะได้มีความสุข...และข้าฯ นะรี?...จะกล้าทำอันตรายลอร์ดลิลกราช แม้แต่จะทำให้เจ็บปวดเพียงแค่ง่ายพระครรภ์ เพราะถ้าข้าฯ กระทำเช่นนั้นหัวใจของข้าฯ ก็ต้องยอมเจ็บปวดร้ายยิ่งไปกว่า...เมื่อไม่มีทางใดเลือก ข้าฯ ก็ยินดีตายไปกับท้าวเธอมากกว่าที่จะมีชีวิตอยู่โดยปราศจากรัก!

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 348)

แพงทองถูกชักนำให้เข้าบ่วงรักที่ต้องมนตราเพียงเพราะคำสาบานที่สมเด็จพระยาได้ให้แพงทองและเพื่อนแก้วสาบานไว้ต่อหน้าหอศาสตราคมซึ่งถูกเพลิงไหม้ เพื่อแก้แค้นแทนท้าวพิพิสาคกร ในวันที่ท้าวพิพิสาคกรสวรรคต โดยสาบานไว้ว่า

“ข้าฯ เพื่อนแก้วและแพงทอง สองพี่น้องแห่งนครสรองขอปฏิญาณที่จะแก้แค้นแทนทูลกระหม่อมปู่และจะเป็นศัตรูต่อนครแมนสรวงจนวันตาย หากวันใดผิดคำปฏิญาณ ขอให้ข้าฯ สองพี่น้องตายด้วยคมอาวุธและไฟพิณาศไปเถิด!”

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 122)

1.3 สมเด็จพระยา

สมเด็จพระยาเป็นชายาของท้าวพิพิสาคกร และเป็นพระมารดาเลี้ยงของท้าวพิไชยพิษณุกร เลี้ยงท้าวพิไชยพิษณุกรมาเหมือนเป็นลูกของตน ตั้งแต่พระมารดาของท้าวพิไชยพิษณุกรสิ้น สมเด็จพระยามีเชื้อสายชาวเวียงพะเยา ก็ไม่ได้โดยตรงนัก แต่เป็นทางราชินิกุล หลังจากท้าวพิพิสาคกรสวรรคต ก็ได้ไปทรงดำรงตำแหน่งพระเทวี

สมเด็จพระยามีนิสัยเข้มแข็ง อดทน และค่อนข้างดุ ถ้าเรื่องใดทรงมีพระเสาวนีย์บัญชาลงมาแล้ว ใครจะขัดขืนไม่ได้เป็นอันขาด มีพระสุรเสียงที่

เกรี้ยวกราด ถึงแม้พระชนมายุจะมากขึ้น แต่แววพระเนตรคงเป็นประกายกล้า ทรงอำนาจไม่รู้คลาย สมเด็จพระเจ้าไม่ได้รอบรู้แต่กิจการฝ่ายในเท่านั้น แต่ยังทรง เชี่ยวชาญงานเป็นอย่างดี

แม้ว่าสมเด็จพระเจ้าจะทรงดำรงตำแหน่งพระเทวีแล้ว สมเด็จพระเจ้าก็ไม่ได้ทรง วางพระหัตถ์จากราชการทั้งปวง อำนาจทางฝ่ายในทั้งหมดก็ยังขึ้นอยู่กับสมเด็จพระเจ้า พระเสาวนีย์จึงทรงไว้ซึ่งประกาศิตอันใครจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงพระนางดาราวดี จะทรงมอบอำนาจให้สมเด็จพระเจ้าทรงเป็นใหญ่ฝ่ายใน แต่ก็ไม่ได้ทรงพอพระทัยแค่นั้น หากยังทรงพยายามก้าวก้าว ไปถึงราชการกิจของฝ่ายหน้าด้วยเสมอ เนื่องจากท้าวพิไชยพิษณุกรพระทัยเย็น ไม่ค่อยสนพระทัยกับผู้ใดและอาจจะทรง เกรงพระทัยสมเด็จพระเจ้าอยู่บ้าง สมเด็จพระเจ้าจึงทรงมรพระอำนาจแผ่ไปจนกระทั่งถึง ฝ่ายหน้า เพราะเสนาบดีหลายคนเคยดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่สมัยท้าวพิชัยพิษณุกร กิจการใดที่สมเด็จพระเจ้าเห็นว่าสำคัญสมควรที่พระองค์เองจะต้องทรงทราบแล้ว จะต้องทรงพยายามรู้เรื่องด้วยจนได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ ทั้งสิ้น

สมเด็จพระเจ้าแค้นนครแมนสรวงมาก เพราะในสงครามระหว่างนครสรองและ นครแมนสรวง ท้าวพิชัยพิษณุกรเสด็จออกกระทำยุทธหัตถีแล้วเสด็จสวรรคตขาด คอข้างโดยท้าวแมนสรวง สมเด็จพระเจ้าจึงเห็นนครแมนสรวงเป็นศัตรูตั้งแต่นั้นมา จะต้องทำลายล้างนครแมนสรวงทุกวิถีทาง

สมเด็จพระเจ้าจะสวดมนต์อธิษฐานทุกคืน ขอให้ความพินาศฉิบหายจงตกอยู่กับชาวนครแมนสรวง หากมีทางใดที่จะทำให้ชาวนครแมนสรวงน้ำตาตกได้ สมเด็จพระเจ้าจะไม่รีรอเลย แม้จะต้องแลกด้วยชีวิตของตนเอง สมเด็จพระเจ้าก็ยอม

สมเด็จพระเจ้าได้ทรงวางแผนการไว้ โดยการนำเอาเพื่อนแก้วและแพงทองมา เป็นเดิมพันการต่อสู้เพื่อล้างแค้นชาวนครแมนสรวง สมเด็จพระเจ้าซ่อนความ เขียวโหดไว้ภายใต้พระสรีระที่บอบบาง

1.4 ท้าวพิไชยพิษณุกร

ท้าวพิไชยพิษณุกรเป็นโอรสของท้าวพิชัยพิษณุกร กษัตริย์ผู้ครองนครสรอง เมื่อท้าวพิชัยพิษณุกรเสด็จสวรรคตจากการรบที่กองทัพของนครแมนสรวงยกทัพ มาตีนครสรองแล้ว ท้าวพิไชยพิษณุกรผู้เป็นราชโอรสจึงขึ้นครองราชย์แทน ท้าวพิไชยพิษณุกรมีชายาคือ พระนางดาราวดี และมีราชธิดา 2 พระองค์ คือ เพื่อนแก้วและแพงทอง

ท้าวพิไชยพิษณุกรเป็นผู้มีความสามารถในการใช้กุศโลบายอย่างนุ่มนวล มิให้บัวช้ำน้ำขุ่น ดังเช่น ตอนที่สมเด็จพระเจ้าพยายามบังคับและผูกมัดให้ท้าวพิไชย-

พิษณุกรปฏิญาณตนว่าจะแก้แค้นแทนท้าวพิมพิสาครให้ได้ ท้าวพิไชยพิษณุกรได้ใช้กุศโลบายและใช้ปฏิภาณในการพูด ดังนี้

“อย่าทรงหวังเลยพระเจ้าค่ะ หม่อมฉันเป็นกษัตริย์ย่อมต้องทำหน้าที่ของกษัตริย์ให้เต็มสมบุรณ์ ทูลกระหม่อมที่สิ้นก็ทรงเป็นพระบิดาของหม่อมฉัน ทำไมหม่อมฉันจะไม่พยายามรับราชการสนองพระเดชพระคุณ ถ้ามีทางใดจะทำให้นครสรองร่มเย็นเป็นสุขแล้ว หม่อมฉันจะทำทันที!”

(รักที่ดั่งมณฑรา. 2537 : 64)

1.5 พระนางดาราวดี

พระนางดาราวดีเป็นเอกอัครมเหสีของท้าวพิไชยพิษณุกร กษัตริย์ผู้ครองนครสรอง มีราชธิดา 2 พระองค์ คือ เพื่อนแก้วและแพงทอง

พระนางดาราวดีทำหน้าที่ดูแลฝ่ายใน เมื่อมีการประชุมเมืองต่าง ๆ ก็จะเป็นคนดูแลการถวายความสะดวกแก่เจ้านายต่างพระองค์

เมื่อมีเหตุการณ์บ้านเมืองที่ไม่ปกติ เกิดศึกสงครามระหว่งนครสรองและนครแมนสรวงและเกิดไฟไหม้ขึ้นบริเวณภายในกำแพงเมือง พระนางดาราวดีก็ทรงปฏิบัติราชการกิจได้อย่างสมศักดิ์ของขัตติยนารี โดยเสด็จไปบัญชาการดับไฟทั่วทุกหนทุกแห่งภายในกำแพงเมืองด้วยพระองค์เอง ทำให้ขวัญของชาวนครสรองดีขึ้น เมื่อได้เห็นแม่เจ้าของนครสรองไม่ได้ทรงหวาดหวั่นหรือเตรียมที่จะหลีกหนีหรือหนีภัยเอาพระองค์รอด ก็ให้ชาวเมืองต้องผจญศึกและความหายนะแต่ลำพัง เพราะเหตุนี้บรรดาชายฉกรรจ์จึงมีน้ำใจฮึกเหิมทุ่มเทกันเข้าป้องกันกำแพงอย่างหนาแน่น และเหล่าสตรีก็ละทิ้งงานเข้ามาช่วยลำเลียงคนเจ็บให้พ้นทางที่จะขึ้นสู่เชิงเทียน

1.6 นางรินนางโรย

นางรินนางโรยเป็นลูกขุนพลแก้ว ซึ่งเป็นขุนพลที่เสียชีวิตดอนสงครามกับแมนสรวง ทั้งคู่เป็นพี่น้องกัน อายุแก่กว่าเพื่อนแก้วและแพงทองไม่กี่ปีนัก แต่ท่าทางองอาจ

นางรินนางโรยเป็นที่เลื่องที่สมเด็จย่าประทานให้หลังจากงานเจาะกรรม นางทั้งสองคนเป็นที่เลื่องของเพื่อนแก้วและแพงทอง เป็นเข้ารับใช้ใกล้ชิด เป็นที่

ไว้วางใจของเพื่อนแก้วและแพงทอง รักและซื่อสัตย์ต่อเพื่อนแก้วและแพงทอง มาก

1.7 ปู่เจ้าสมิงพราย

ปู่เจ้าสมิงพรายเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของชาวนครสรอง สมเด็จพระเจ้ามั่งอัญเชิญปู่เจ้าสมิงพรายมาประทับทรงเพื่อไต่ถามชะตาเมือง

เมื่อมีการเชิญปู่เจ้าสมิงพรายมาทำพิธี จะจัดขึ้น ณ ท้องพระโรงฝ่ายใน โดยจะประดับด้วยตั่งทองที่ตั้งขึ้นเป็นพิเศษ ปลูกด้วยเครื่องขาวล้วน แวดล้อมด้วยเครื่องกระยาบวชทศสังเวย บรรยายภาคภายในพิธีจะมีท้าวนางฝ่ายในมาชุมนุมกันแน่นขนัด กลิ่นธูปควันเทียนและเครื่องกระแจะจันทน์จวงหอมอบอวล เสียงพราหมณ์ผู้กระทำพิธีพรอกมนต์ไสยดั่งพึมพำเป็นจังหวะเข้ากับเสียงสังข์ และบันฑฑะวาทที่ไกวเป็นระยะ มีโหรที่กตั้งกระหม่อมกั้วกันท้อมก้องไปในความเงิบสงัด ควันธูปที่ลอยวนเวียนอยู่รอบตั่งทอง ท้ายสุดภาพที่ปรากฏบนตั่งทองก็เริ่มเห็นเป็นเงาลาง ๆ ชั้นแรกเป็นเสือตัวใหญ่หมอบอยู่ ตาทั้งสองเขี้ยวปิด ชั่วครู่ภาพนั้นก็เลือนหายไปกลายเป็นภาพชายชราแก่ค่อมผมหงอกและคิ้วขาราวปูยฝ้ายรูปเลือน ๆ เห็นโดยแจ่มชัด กลายเป็นภาพของหนุ่มน้อยรูปงามผิวพรรณสดใส มีรัศมีเปล่งปลั่งทรงภูษิตขาวล้วน พระพักตร์มีแววมืดตาอย่างเหลือล้น

2. วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอของรักที่ต้องมนตรา

2.1 กลวิธีการเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องเป็นส่วนเริ่มต้นของเรื่อง ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งจุดนำทางของเรื่องที่จะดึงดูดให้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ

กลวิธีการเปิดเรื่องของรักที่ต้องมนตรา เป็นการเขียนบันทึกตอนสุดท้ายของแพงทอง โดยบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เพื่อนแก้ว แพงทอง และลอร์ดลราชินีอยู่ข้างกัน พร้อมเหล่านางในและทหารของฝั่งเพื่อนแก้วและแพงทอง ขณะที่ทหารของสมเด็จพระเจ้ากำลังฟังประคูประคำหั้นกของเพื่อนแก้วและแพงทองอยู่ เพื่อเอาชีวิตของคนทั้งสาม

รักที่ต้องมนตราเปิดเรื่อง ดังนี้

...และตอนนี้เวลาก็คงใกล้สว่าง เพราะดาวประกายพริกทองแสง สลัว ๆ อยู่เหนือทิวไม้ทอดยาวเหยียดค่าทะมึน ข้าฯ เห็นจะต้องยอมเชื่อผู้ เฒ่าผู้แก่เสียแล้วว่า ยามใดบ้านเมืองสงบสุข ดาวประจำเมืองจะสดใส แต่ยามใดเกิดภัยพิบัติดาวจะอัปรัศมีหม่นหมอง ถึงแม้ฯ จะรู้วสานของ ตัวเองได้ดี ข้าฯ ก็ยังอดตัวสันนิษฐาน ๆ ไม่ได้ ภายนอกเสียงฝีเท้าคนเป็น จำนวนมากดังสับสน สลับกับเสียงโห่เป็นระยะระยะ แสงคบส่องประกาย แดงฉานวิบวามเข้ามาก่อให้เกิดเงาคำวูบวามผ่นองอย่างน่ากลัว ระคน ด้วยเสียงคมอาวุธกระทบกัน เสียงสังข์บัญชางาน เสียงควาด ประกาย โลหะแปลบปลาดสะท้อนเข้ามาเป็นครั้งคราว... ข้าฯ ตะแคงหูฟังอย่าง เจียบ ๆ การเคลื่อนพลย้ายพลครั้งนี้เป็นการรวมพลเพื่อเข้าโจมตีเป็นครั้ง สุดท้าย และก็เป็นวาระสุดท้ายของข้าฯ เช่นกัน...กระแสมเย็นยามดึก พริ้งพรุเข้ามา จนข้าฯ รู้สึกหนาวสะท้าน ข้าฯ ยังนึกไม่ออกเลยว่า ข้าฯ จะได้เผชิญหน้ากับพญามัจจุราชในสถานใด แต่แล้ว...เมื่อสายตาของข้าฯ เลื่อนไปประสมกับท้าวเธอ...ความกลัวทั้งหมดจะปลาสนาการหายไปทันที ข้าฯ จะกลัวไปใย ในเมื่อหนทางที่ข้าฯ กำลังจะไปนี้ มียอดहतัยของ ข้าฯ เป็นผู้นำทาง ข้าฯ ไม่กลัวหรือกว่าทางนั้นจะลำบากยากเข็ญสักแค่ไหน เป็นสุขหรือทรมาณประการใด トラบเท่าที่พระสุรเสียงหัวกั้ววาน แฉ่มไสยงกระซิบเรียกว่า "เพื่อนแก้ว พวงทอง!"...

...ขวลาอ่อนแสงลงจนริบหรี่เพราะไขได้ละลายไปสิ้นแล้ว ดาว ประจำเมืองเคลื่อนลับยอดไม้ไปช้า ๆ ราวกับจะฝากความอาลัยอาวรณ์ เป็นครั้งสุดท้าย แสงทองพวยพุ่งขึ้นจับขอบฟ้าเป็นประกายหลากสี น้ำค้างพร่างพรมลงอย่างหนัก หมอกควันจาง ๆ กำลังม้วนตัวขึ้นสูง... ลมเย็นโชยเฉื่อยเสียงนกเสียงกาที่เคยแข็งแ่ชอยู่ตามชายคาคำหนักเจียบ กริบ เพราะตกใจแสงเพลิงที่รุ่งโรจน์ขึ้นแต่กลางดึกจนพากันบินหนีจากรัง ไปหมด...ลาก่อนนครสรอง...ลูกชอกราบถวายบังคมลาเจ้าพ่อเจ้าแม่ พร้อมกับถวายพระพรให้ทรงพระสำราญตลอดชั่วกาลนาน ลาก่อนจันทรา และหมู่คาราอันระยิบระยับ...ลาก่อนตะวัน

เสียงคนกลุ่มหนึ่งใช้ของหนัก ๆ กระทุ้งบานประตูซึ่งถึงแม้จะ มั่นคง แต่การที่ถูกกระทุ้งอย่างจัง ๆ มาตลอดคืนหลายครั้งหลายหนเข้า ท้ายสุดก็เริ่มหวั่นไหว สตรีที่ยืนนั่งอยู่ข้างบานพระกลทั้นหน้ากลับมาช้า ๆ ดวงพักตร์งาม เศร้า ซีด แต่ทรงความเข้มแข็งไม่สร้างซา หัดถ์ขวาของ เธอกำดาบไว้แน่น เธอสบตาข้าฯ ดวงเนตรค้างามมีแววสนิทเสน่หาข้าฯ

ไม่จิตใจ...เธอพยักพระพักตร์เรียกข้าฯ แล้ว...ข้าฯ เสียบปากไก่ให้เข้าที่
 ม้วนกระดาษสาใส่ของหนังสือไว้ในที่ลับตา...ใครจะได้พบเห็นหรือถูกทำลาย
 ก่อนที่จะได้สมความมุ่งหมายของข้าฯ ก็สุดแต่เวรกรรม...พระคูบานใหญ่
 เริ่มมีรอยแยกแครงกลมเย็นที่พัดเข้ามาทำให้แสงสว่างที่จวนดับวูบลง ข้าฯ
 คว่าดาบใกล้กายตามไปสบทบอยู่ทางเบื้องซ้ายของท้าวเธอ...ณนั้นแล้ว
 ข้าฯ ยังต้องกลัวอะไรอีก เพราะ...ผู้ที่ยืนชิดข้าฯ จนได้อออุ้นนี้ คือ
 ลอดิลกราช และเบื้องขวาโน้นก็คือผู้ร่วมสายโลหิตของข้าฯ เอง...รอย
 แยกนั้นกว้างพอแล้ว! เสียงโห่ร้องคนึงฟังไม่ได้ศัพท์ แสงด้ายสว่างจับตา
 ข้าฯ เพื่อนแก้ว...แพงทอง...ขอลา!

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 2-6)

2.2 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

ผู้แต่งเปิดเรื่องโดยให้แพงทองเขียนบันทึกหน้าสุดท้าย เขียนเล่าเรื่อง
 ความจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด เล่าถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ลอดิลกราชเดินทางมา
 หาเพื่อนแก้วและแพงทอง แพงทองเล่าเรื่องตั้งแต่สาเหตุความแค้นระหว่างสอง
 เมือง เริ่มจากท้าวแมนสรวงฆ่าท้าวพิมพิสาคร และเล่าถึงเพื่อนแก้วและตนเอง
 ต้องสาบานต่อหน้าไฟที่ถูกศัตรูเผาทำลายเมือง สาบานว่าจะต้องแก้แค้นแทน
 สมเด็จพระเจ้าให้ได้ และผู้แต่งก็ได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าให้
 คนทำคุณไสยให้ลอดิลกราชหลงรักเพื่อนแก้ว แพงทอง และลอดิลกราช และ
 เดินทางมาถึงเมืองสรอง จนกระทั่งมาพบจุดจบ ถูกทหารของฝ่ายสมเด็จพระเจ้าล้อม
 ไว้

ในนวนิยาย ในขณะที่ผู้เขียนเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาของ
 เรื่อง ตั้งแต่ลอดิลกราชถูกรอบงำด้วยเวทมนตร์จนถึงเดินทางมาพบทั้งสองนาง
 ผู้แต่งก็ได้แทรกภาพของแพงทองที่นั่งเขียนบันทึกอยู่เป็นระยะในเรื่อง
 นวนิยายตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

รักที่ต้องมนตราดำเนินเรื่อง ดังนี้

ขณะที่ข้าฯ กับเพื่อนแก้วไปถึงที่บนนั้น ทูลกระหม่อมเสด็จมาถึง
 ก่อนแล้ว กำลังทรงประทับรับสั่งอยู่กับสมเด็จพระเจ้าแม่ พอตอดพระเนตรเห็นก็
 พยักพระพักตร์เรียก

“มาก่อน แต่ทำไมมาถึงทีหลังลูก?”

“สมเด็จพระเจ้ารับสั่งให้หาเพคะ”

ทูลกระหม่อมทรงพระสรวลเบา ๆ สมเด็จพระแม่เจยพระพักตร์ขึ้นจาก
พานพระศรี ซึ่งเตรียมถวายทูลกระหม่อม

“เงินลูกก็เป็นสายลับมาจากตำหนักโน้นละซี?”

เราอดหัวเราะกันไม่ได้ เพราะเรื่องยุ่งของสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอที่
กัณฑ์ทีเดียว คุณเกิดข้าฯ ยังจำรอยสรวลอย่างแจ่มใสสนิทสนมของ
ทูลกระหม่อมทั้งสองพระองค์ได้ดี บัดนี้...อีกไม่กี่ชั่วโมง ข้าฯ ก็จะได้
เห็นรอยสรวลแบบนั้นอีก สองพระองค์จะทรงวิโยคเพียงไรก็ได้ทรงทราบ
ว่า ข้าฯ กับเพื่อนแก้วได้กราบบังคมลาไปก่อนแล้ว! ดวงพระทัยคงแทบ
จะสลาย...

เสียงให้ทุกราชฎีให้ ทุกเรือน
อกแผ่นดินคูเหมือน จักขว่า
บ่เห็นตะวันเดือน ดาวมิด ม้วนา
แลแห่งใดเห็นน้ำ ย่อมน้ำตาคน

ข้าฯ ไม่รู้เลยสักนิดว่า เหตุการณ์จากตอนนั้นจะเป็นตอนเริ่มต้นที่
พาข้าฯ ไปพัวพันจนกระทั่งมาถึงลอคิลกราช! ข้าฯ ไม่เสียใจหรอกที่เป็น
ดังนั้น แม้ข้าฯ จะรู้อาคตอย่างนี้อยู่แล้ว ถ้าให้ข้าฯ ย้อนถอยหลังไปตั้ง
ต้นใหม่ ข้าฯ ก็คงเลือกทำอย่างที่ข้าฯ ได้กระทำมาแล้ว ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า
อนาคตคือ ความตาย!

...เมื่อข้าฯ ก็กษัตริย์ชาติ ใจบ่ทมิฬลาคกลัวตาย บ่มีเอาชายอื่นเป็นคู่
บ่มีอยู่ให้ไทดูข้าฯ บ่มีอยู่ให้ข้าฯ ดูแคลน ครั้นพระเมืองแมนเมืองฟ้า เมื่อข้าฯ
ตายตามราช พระบาทอย่าอาลัย...

แม้แผ่นดินจะกลบหน้า แม้รักของข้าฯ จะถูกใครดูแคลนว่า เปรียบ
ประดุจหญิงแพศยาที่ชักขายซุ่มด้วยมนตรา ข้าฯ ก็ไม่สนใจ เพราะ...
อย่างน้อยที่สุด ข้าฯ สองพี่น้องก็ได้พิสูจน์ให้โลกเห็น คุณค่าของสอง
กษัตริย์ที่มีรักเดียวใจเดียว...เว้นแต่...รักของข้าฯ อากัพจนมีแต่คน
บริภาษ ถ้าท่านเคยรักใครสักคน บางทีท่านก็คงเห็นใจในรักของข้าฯ บ้าง
กระมัง...แสงขวลาปะทูลสว่างวาบขึ้นมา ปากไก่ที่จารลงบนกระดาษข่อย
ดังแกรกรากเบา ๆ... ข้าฯ ยังสงสัยว่า จะมีใครบ้างหนอที่จะได้อ่าน
บันทึกฉบับนี้ จะมีใครบ้างหนอที่จะหลั่งน้ำตาให้ข้าฯ สัก 2-3 หยด เพื่อรัก
ที่อากัพของข้าฯ

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 103-105)

2.3 กลวิธีการปิดเรื่อง

การปิดเรื่อง เป็นส่วนสุดท้ายของเรื่อง มีความสำคัญเท่ากับการเปิดเรื่อง เพราะเมื่อเปิดเรื่องได้อย่างน่าสนใจแล้ว การปิดเรื่องก็ควรจบอย่างน่าประทับใจ เช่นเดียวกัน

กลวิธีการปิดเรื่องของรักที่ต้องมนตรา เป็นการเขียนบันทึกบรรยาย เหตุการณ์ขณะที่ทหารของฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากำลังฟังประตูพระตำหนักของเพื่อนแก้ว และแพงทองเข้ามาเรื่อย ๆ จนประตูวังเริ่มแยกออกแล้ว

ลอลิตลกราช เพื่อนแก้วและแพงทองกำลังรอความตายที่ค่อย ๆ ก้าวเข้ามาทุกขณะ แต่ทั้งสามพระองค์ก็ไม่หวาดกลัวภัยอันตราย และในตอนเปิดเรื่องนี้ ทำให้ผู้อ่านทราบความในใจของแพงทองว่า นางมีความรักต่อลอลิตลกราชด้วยหัวใจอันแท้จริง แพงทองเคยสัมผัสถึงความรักที่คิดว่าเป็นที่สุดมาแล้วสองประการ ความรักประการแรก คือ ความรักของพระนางดาราวดี ผู้เป็นสมเด็จพระแม่ ที่มีต่อแพงทอง และความรักประการที่สอง คือ ความรักแบบดูดดื่มหนุ่มสาว แต่เมื่อแพงทองได้พบกับลอลิตลกราช แพงทองได้สัมผัสถึงความรักอีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นความรักที่เต็มเปี่ยมไปด้วยรักและภักดี รักอย่างถวายชีวิต แพงทองเคยบอกกับพระนางดาราวดีว่า แพงทองรักพระนางดาราวดีด้วยหัวใจทั้งหมดที่มี แพงทองฝากหัวใจทั้งหมดไว้ที่พระนางดาราวดี แต่จะขอฝากชีวิตไว้กับลอลิตลกราช ด้วยความภักดีไว้แทบบาท เพื่อตอบแทนความรัก เพื่อตอบแทนน้ำพระทัยที่ลอลิตลกราชมอบให้กับทั้งสองนาง แม้ความตายก็มีอาจมาพรากความรักของทั้งสามพระองค์ลงได้ ความรักครั้งนี้เป็นความรักที่บริสุทธิ์ จริใจ เกิดจากดวงใจอย่างแท้จริง และพร้อมที่จะยอมร่วมเป็นร่วมตายกับคนที่เรารัก

รักที่ต้องมนตราปิดเรื่อง ดังนี้

ความมอมฉันนั้นแผ่ซ่านไปทั่วตัว ท้าวเธอกระชับอ้อมพาหาให้แน่น
เข้า นิ่งเงียบอยู่ชั่วครู่ พระอุระสะท้อนทอดถอน

“หม่อมฉันเคยผ่านความรักที่คิดว่าเป็นที่สุดหาสิ่งใดเทียบมิได้
มาแล้วถึงสองประการ ความรักประการแรก คือความรักของสมเด็จพระแม่ที่
ทรงมีต่อหม่อมฉัน และความรักประการที่สอง คือ ความรักแบบดูดดื่ม
และหนุ่มสาว แต่ครั้งนี้หม่อมฉันเพิ่งรู้ว่า ความรักที่หม่อมฉันได้รับอีก
ประการหนึ่งนั้นมีทั้งรักและภักดี รักอย่างถวายชีวิต...หม่อมฉันเคยบอก
กับผู้หญิงคนหนึ่งมาแล้วว่า หม่อมฉันรักเขาด้วยหัวใจทั้งหมด บัดนี้...
หม่อมฉันขอทูลว่า...หม่อมฉันขอถวายความภักดีไว้แทบบาท สำหรับ

คุณค่าของน้ำพรทัยอันหาที่เปรียบมิได้นั้น...หม่อมฉันฝากหัวใจไว้ที่คน ๆ หนึ่ง แต่จะขอฝากชีวิตไว้ที่นี่”

กองทหารที่กระจัดกระจายกันอยู่เริ่มจับกลุ่มกันเข้าอย่างหนา แสงไฟสว่างโพลงทำให้เห็นเสลี่ยงงาที่เคลื่อนมาจากตำหนักพระราชเทวี ครั้นมาถึงที่ชุมนุมพล ม่านหน้าพระเสลี่ยงก็ถูกรูดออกดูเหมือนผู้ที่ประทับอยู่ภายในจะมีถ้อยรับสั่งอะไรบางประการ เพราะพวกทหารเฝ้ารับจนสะท้อน ครั้นแล้วพระเสลี่ยงนั้นก็เคลื่อนลับไปในเงามือ ลอดคิลกราชขยับพระองค์

“พวกนี้คงเตรียมเข้าโจมตีอีกแล้วหม่อมฉันจะไปช่วยพวกข้างล่าง”

“อย่าเลยเพคะ...ไม่มีประโยชน์”

เพื่อนแก้วรับสั่งด้วยพระสุรเสียงเป็นปกติ

“หม่อมฉันสั่งให้เขาปิดทวารไว้มั่นคงแล้ว อีกนานกว่าเขาจะกระทุ้งผ่านเข้ามาได้”

เราใช้ช่วงระยะเวลาสุดท้ายอยู่ด้วยการอิงแอบอ้อมพระอุระอย่าง ผาสุก...เพราะ...อีกไม่นานความอบอุ่นก็จะกลายเป็นความเยือกเย็นตลอดกาล

พี่ริน พี่รอย นายแก้ว นายขวัญ คอยควบคุมหน้าพระทวารอยู่ตลอดเวลา จนล่วงเข้าปลายยามสาม นายแก้วจึงถลันขึ้นมาราบทูลว่า

“พระทวารจวนจะแตกพินาศแล้วพระเจ้าข้า!”

ข้าฯ มีความรู้สึกใจหายเกิดขึ้นเพียงชั่วแวบเดียว แต่แล้วก็สงบใจให้เป็นปกติ เราสองพี่น้องผละออกจากอ้อมพาทาเตรียมตามเสด็จลงมา เบื้องล่างอย่างเจียบ ๆ ลอดคิลกราชประทับยืหนึ่ง หันพระพักตร์ไปทางทิศที่ตั้งแห่งนครแมนสรวง ชั่วครู่หนึ่งจึงเบือนกลับมาซ้ำ ๆ

“ไปกันเถอะ”

ฝ่ายโจมตีเจียบหายไปชั่วครู่ รอเวลาที่จะเข้าโจมตีเป็นครั้งสุดท้าย ข้าฯ ใช้เวลาที่เหลือนับทีกข้อความต่อ

ยามสี่ใกล้เข้ามา...ดาวประกายพฤษทอแสงสลัวอยู่เหนือทิวไม้...มือของข้าฯ ล้าลง ปากใกล้แห้งผาก...ข้าฯ กำลังจะลา ณ บัดนี้...ที่นั่น...ตรงนั้นท้าวเธอประทับยืหนึ่ง พระวรกายสูงสง่า ดวงเนตรคมแวววับ และโอษฐ์งามดังใบไม้อ่อน...ข้าฯ ใต้ถวายเป็นชีวิตเพื่อท้าวเธอแล้ว ชีวิตอันเป็น

สิ่งเดียวที่ข้าฯ จะถวายได้ เพื่อเป็นสักขีพยานว่าข้าฯ ไม่มีใครอีกแล้ว
นอกจาก... ลอติลกราช!

รักของข้าฯ ถูกมนตราชักนำมาให้พบกันและผูกพันกันไว้ด้วยชีวิต
บัดนี้... ข้าฯ กำลังจะลาจากไป แม้ทางแห่งมรณะ จะเยือกเย็น ข้าฯ ก็หา
หวั่นไม่ เพราะ... ในหนนั้น ข้าฯ มีท้าวเธอจุดดวงประทีปส่องสว่างให้
ความอบอุ่นทางใจมิรู้สร้างชา... บันที่กมลบัดนี้ข้าฯ ขออุทิศไปให้แก่ผู้ที่รู้จัก
และรู้คุณค่าของความรัก ผิใผ่ผู้ใดอ่านขอให้รู้จักรักมันรักยืนยาวอย่ารู้โรย
รา อย่าหม่นหมองอย่าไหม้เหมือนเราสองพี่น้องเลย

ทวารเริ่มแยกแล้ว... ท้าวเธอหันมาทอดพระเนตรมองข้าฯ พลัง
พยักพระพักตร์น้อย ๆ ลำแสงสีทองของดวงอาทิตย์กำลังพวยพุ่ง แต่ชีวิต
ของข้าฯ กำลังจะสิ้นสุด ณ บัดนี้! เสียงโห่อีกที่ดังเข้ามา คล้ายเสียงขับ
ลำน่านที่คุ้นเคยหู

...อายุเยาวเรศรุ่นเจริญศรี พระเพื่อนพี่พระแพงน้องสองสมร...
หากใครได้ยินเสียงขับขานนี้ ขอให้รู้เถิดว่า ข้าฯ เพื่อนแก้ว แพงทอง สองพี่
น้องแห่งนครสรองขอลา... ฝากไว้แต่มนตราแห่งเสียงเพลง ให้จับจิตจับใจ
ทุกผู้ทุกนาม เพื่อเป็นพยานแห่งความรักที่ต้องมนตราของข้าฯ ชั่ววันรันตร
...

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 368-371)

3. วิเคราะห์การนำบทร้อยกรองจากลิลิตพระลอมาแทรกในรักที่ต้องมนตรา

รักที่ต้องมนตราได้นำบทร้อยกรองจากลิลิตพระลอมาแทรก เพื่อ
ประโยชน์แก่ผู้อ่าน ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าถึงอรรถรสในการอ่านนวนิยายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก
นวนิยายเป็นการเขียนบรรยายแบบร้อยแก้ว อรรถรสที่ได้จึงมีน้อยกว่าแบบ ร้อย
กรอง เมื่อผู้แต่งได้ยกบทร้อยกรองมาประกอบในเนื้อเรื่องด้วย ทำให้ผู้อ่านได้
อารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับเนื้อเรื่องและตัวละครเพิ่มมากขึ้น ดังตัวอย่างความ
บางตอนที่ยกมาดังนี้

พระราชชนนีวางพระหัตถ์ลงบนพระเศียรพระปิโยรสดูปล้ำไปมา
อย่างสุดเสนาหา ลอติลกราชกุมพระหัตถ์ของพระอัศวมเหสีวางไว้แนบ
พระอุระ พระพักตร์งามมีแววอันอ่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง

| | |
|-------------------|--------------|
| ถึงกรรมจักอยู่ได้ | ฉันใด พระเอย |
| กรรมบ่มีใคร | ฆ่าข้า |
| กุศลส่งสนองไป | ถึงที่ สุชนา |
| บาปส่งจำตกข้า | ช่วยได้ฉันใด |

ภาพที่ข้าฯ สลดหดหู่มากยิ่งขึ้น คือภาพที่พระราชมารดาทรงกอด
จูบเกศกระหม่อมพระราชโอรส พลังกอดประทับไว้กับพระอุระ

| | |
|-------------------|--------------|
| รอยกรรมจักจากเจ้า | จอมกษัตริย์ |
| รอยบาปเพรงจำพลัด | ออกท้าว |
| พระคุณไปแทนขัด | ใจตั้ง นี้นา |
| ยาทผูกเขาไฉมน้าว | ลูกให้ไหลหลง |

ดวงเนตรของท้าวเธอ มีแววเลือนลอยปรากฏขึ้นอีก ข้าฯ รู้สึก
เหมือนว่าหัวใจถูกบีบอย่างแรง...อา..ทางนครแมนสรวงจะเห็นเราสองพี
น้องเป็นฉันใด ?

| | |
|-----------------|-------------|
| พ่อไปแล้วนะเจ้า | คืนมา รอดฤา |
| บ่รอดเลยราชา | อย่าฝ้าย |
| ยาอีกสิ่งมนตรา | คมยิ่ง ยานา |
| ผีก็ร้ายคนร้าย | รอดได้กลใด |

(รักที่ต้องมนตรา. 2537 : 243-244)

บทร้อยกรองที่ยกมานี้ทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งในความรักของแม่ที่มีต่อลูก รัก
และห่วงใยเมื่อรู้ว่าลูกจะต้องเดินทางไปพบกับอันตรายที่รออยู่เบื้องหน้า

2. เพื่อให้ผู้อ่านได้กลิ่นอายของวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอเพิ่มมากขึ้น

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพื่อนแก้วกระซิบบอกข้าฯ ที่ริมหู ราวกับว่าเกรงใครจะได้ยิน
กระนั้น ข้าฯ รู้สึกเยือกเย็นขึ้นในใจทันที คาดว่าภาพที่ได้เห็นคงจะมี

เรื่องราวเกี่ยวพันไปถึงลอลิตาจนได้ ภาพมายาไหวเล็กน้อย ศาล
ปู่จ้าวเลื่อนกลางอยู่ในเงาไม้ ครั้นแล้วก็กลับกระจำงขึ้นมามาก

| | |
|-------------------|-----------------|
| บัดเดียวพระปู่ให้ | เห็นองค์ ท่านนา |
| งามรูปงามโฉมยง | อะเคื้อ |
| บ่หอมบ่พืทรวง | บ่หนุ่ม งามนา |
| บ่แก่ผมผิวเนื้อ | ปากคิ้วตาตารู |

(รักที่ดั่งมนตรา. 2537 : 228-229)

ท้าวเธอเสด็จลงไปริมหาด ชั่วครู่ก็เลยสรลง ชั่วขณะนั้นท้าวเธอ
ไม่ใช่ธิดาราชแห่งแคว้นเมืองเหนือ ไม่ใช่แดนล่อที่ทุกเทศทุกทิศเกรงกล้า
ไม่ใช่ขุนศึกผู้เกรียงไกร แต่เป็นเพียงบุรุษหนุ่มฉกรรจ์ที่ยังมีความคะนอง
อยู่เต็มตัวเท่านั้นเอง...แต่เพียงชั่วพักเดียวลอลิตาจนก็ประทับนั่งอยู่ริม
ฝั่ง ก้มพระพักตร์ลงทอดพระเนตรสายน้ำด้วยพระอิริยาบถเคร่งขรึม

| | |
|-------------------|-------------|
| มากจะเสียงน้ำ | นองไป ปรีนา |
| น้ำซื่อกาหลงไหล | เชียวแท้ |
| ผิวจะคลาไคล | บ่รอด คีนนา |
| น้ำจุ่นเวียนวนแม่ | รอดใส่จงไหล |

พระพี่เลี้ยงทั้งสองพลอยนั่งอันไปด้วย กระแสน้ำไหลเชี่ยวกรากใน
ตอนนั้นพุ่งปราดบิดเป็นเกลียวหมุนคว้างอยู่เบื้องพระพักตร์ และตาซ้าย
ไม่ผาด สายน้ำนั้นชุ่มชื้นแดงราวกับสีโลหิต

ท้าวเธอเซงจะปะทะหินใหญ่ทางเบื้องพระปฤษฎางค์จึงเอน
พระองค์ลงพิงพักไว้ พระพักตร์ขาวซีดราวกับกระดาษ ส่วนพระพี่เลี้ยง
นั้นคงจะอุทานออกมาเต็มเสียงเป็นแน่!

| | |
|---------------------|-----------------|
| ครั้นวางพระโอษฐ์ | เวียนวน อยู่นา |
| เห็นแก่ตาแดงกล | เลือดย้อม |
| เหตุภัยระทศทน | ทุกขใหญ่ หลวงนา |
| ถนัดตั้งไม้ร้อยอ้อม | เท่าท้าวทับทรวง |

(รักที่ดั่งมนตรา. 2537 : 267-268)

ในขณะที่เราอ่านนวนิยายและได้อ่านบทร้อยกรองที่ยกมาจากวรรณคดีจะทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวของตัวละครที่โลดแล่นไปในวรรณคดีควบคู่กันไปกับนวนิยายที่เราได้อ่านด้วย

ลักษณะเด่นของเรื่องรักที่ต้องมนตราอยู่ที่การสร้างตัวละคร กลวิธีการนำเสนอทั้งการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การปิดเรื่อง และการนำบทร้อยกรองจากเรื่องลิลิตพระลอมาแทรกไว้ในเรื่องรักที่ต้องมนตรา ผู้แต่งสร้างตัวละครได้อย่างน่าสนใจ ผู้แต่งอธิบายเหตุผลของการกระทำของตัวละคร อีกทั้งพรรณนาอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกของตัวละคร ซึ่งจะแตกต่างจากเรื่องลิลิตพระลอที่ผู้แต่งจะไม่ค่อยพรรณนาความรู้สึกของตัวละครมากนัก

กลวิธีการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งใช้กลวิธีที่น่าสนใจตั้งแต่การเปิดเรื่องคือการกล่าวถึงวาระสุดท้ายของชีวิตของตัวละครเอกทั้งสาม ยิ่งทำให้ผู้อ่านต้องการที่จะทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่ผ่านมาว่าเพราะเหตุใดทั้งสามจึงต้องประสบกับชะตากรรมเช่นนี้ จนกระทั่งปิดเรื่องที่ลอร์ดิลกราช เพื่อนแก้วและแพงทองรอความตายที่กำลังมาถึง และการยกบทร้อยกรองจากเรื่องลิลิตพระลอมาไว้ในนวนิยาย ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรสของการอ่านนวนิยายเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังได้กลิ่นอายวรรณคดีโบราณเรื่องลิลิตพระลอด้วย

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากลิลิตพระลอผู้รักที่ต้องมนตรา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเหมือนและความต่างระหว่างลิลิตพระลอกับรักที่ต้องมนตรา ตัวละครในรักที่ต้องมนตรา กลวิธีการนำเสนอของรักที่ต้องมนตรา และการนำทร้อยกรองจากลิลิตพระลอมาทรงในรักที่ต้องมนตรา ดังนี้

นวนิยายเรื่องรักที่ต้องมนตรา เป็นเรื่องราวที่ถูกดัดแปลงโครงเรื่องมาจากลิลิตพระลอ ผู้แต่งเรื่องรักที่ต้องมนตราได้นำมาเขียนใหม่ อธิบายใหม่ โดยดัดแปลงชื่อตัวละครจากพระลอบเป็นลอลิลกราช พระเพื่อนเป็นเพื่อนแก้ว พระแพงเป็นแพงทอง

ผู้วิจัยพบว่าโครงเรื่องหลักของรักที่ต้องมนตรา มีความเหมือนลิลิตพระลอ ทมยันตีได้อิงจากลิลิตพระลอมามากเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ นครแมนสรวงและนครสรองเป็นศัตรูคู่ริกัน ลอลิลกราชถูกชักนำไปหาเพื่อนแก้วและแพงทองที่นครสรองด้วยอำนาจของมนตราของปู่เจ้าสมิงพราย เมื่อลอลิลกราชได้พบเพื่อนแก้วและแพงทองก็เกิดความรัก จึงลอบเข้ามาอยู่ในพระตำหนักของเพื่อนแก้วและแพงทอง แต่เจ้าอย่าไม่เห็นชอบด้วย เพราะแค้นที่ท้าวพิมพิสาครพระสวามีสวรรคตในศึกระหว่างนครสรองกับนครแมนสรวง เจ้าอย่าจึงอ้างรับสั่งของท้าวพิไชยพิษณุกรให้ทหารล้อมจับตัวลอลิลกราช

ส่วนด้านความต่างนั้น รักที่ต้องมนตราจะต่างในเรื่องของสาเหตุที่ทำให้ลอลิลกราชมาที่นครสรอง ลิลิตพระลอมีสเหตุมาจากพระเพื่อนพระแพงคลั่งไคล้ในตัวพระลอบเป็นอย่างมาก และต้องการที่จะเป็นชายาของพระลอบ จึงทำเสน่ห์คุณไสยเพื่อให้พระลอบมาหาตนที่เมืองสรอง แต่ในเรื่องรักที่ต้องมนตรามีสาเหตุมาจากความแค้นของสมเด็จพระเจ้าที่มีต่อนครแมนสรวง เพราะท้าวแมนสรวงได้ฆ่าท้าวพิมพิสาคร ผู้เป็นพระสวามี สมเด็จพระเจ้าจึงนำเอาเพื่อนแก้วและแพงทองมาเป็นผู้ชักนำให้ลอลิลกราชเดินทางมายังนครสรอง โดยส่งนางนักขับไปขับชอบอโฉมเพื่อนแก้วและแพงทองให้ลอลิลกราชฟัง เมื่อลอลิลกราชฟังแล้ว ก็ต้องการมาพบเพื่อนแก้วและแพงทอง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตัวละครสำคัญของเรื่องรักที่ต้องมนตรา ผู้วิจัยพบว่าทมยันตีได้เพิ่มเนื้อหารายละเอียดของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านมองเห็นลักษณะนิสัยของตัวละครอย่างลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น มองเห็นอารมณ์ความรู้สึก เข้าใจเหตุผลการกระทำของตัวละคร และมองเห็นว่าตัวละครเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาคนหนึ่งที่มีรัก โลภ โกรธ หลง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มจากลิลิตพระลอ เพราะลิลิตพระลอผู้แต่งจะเล่าเรื่องและกล่าวถึงเหตุผลของการกระทำของตัวละครไม่มากนัก ผู้อ่านจึงมองเห็น

ตัวละครในเรื่องรักที่ต้องมนตราอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย ลอดิลกราช เพื่อนแก้ว แพงทอง สมเด็จพระเจ้า ท้าวพิไชยพิษณุกร พระนางดาราวดี นางรินนางโรย และปู่เจ้าสมิงพราย ตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะเด่น ดังนี้

ลอดิลกราชเป็นกษัตริย์ที่มีความงามเป็นอย่างยิ่ง เก่งกาจทั้งในด้านฝีมือและในด้านรัฐประศาสนโยบาย ทรงเพียบพร้อมด้วยพระรูปและความเฉลียวฉลาด

เพื่อนแก้วเป็นพระราชธิดาที่มีอุปนิสัยห้าวหาญ ปราดเปรียว พระทัยร้อน เป็นที่ปรึกษาให้กับท้าวพิไชยพิษณุกรได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มองการณ์ไกล เป็นผู้มีปฏิภาณในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีไหวพริบ และรู้จักวางกลยุทธ์เพื่อรักษาชีวิตของตนและบุคคลที่ตนรัก

แพงทองเป็นพระราชธิดาที่มีอุปนิสัยเรียบร้อย พระทัยเย็น และบุชชาความรักที่มีต่อลอดิลกราชมาก

สมเด็จพระเจ้ามีนิสัยเข้มแข็ง อดทน และค่อนข้างดุ ถ้าเรื่องใดทรงมีพระเสาวนีย์บัญชาลงมาแล้ว ใครจะขัดขืนไม่ได้เป็นอันขาด อีกทั้งยังรอบรู้ทั้งในกิจการฝ่ายในและเชี่ยวชาญงานราชการเป็นอย่างดี

ท้าวพิไชยพิษณุกรเป็นผู้มีความสามารถในการใช้कुศโลบายอย่างนุ่มนวล มิให้บัวขำน้ำขุ่น

พระนางดาราวดีรอบรู้ในกิจการฝ่ายใน เมื่อมีการประชุมเมืองต่าง ๆ ก็จะเป็นคนดูแลการถวายความสะดวกแก่เจ้านายต่างพระองค์

นางรินนางโรยเป็นข้ารับใช้ใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางใจของเพื่อนแก้วและแพงทอง รักและซื่อสัตย์ต่อเพื่อนแก้วและแพงทองมาก

ปู่เจ้าสมิงพรายเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ของชาวนครสรอง มีความเมตตาแก่เพื่อนแก้วและแพงทอง

ด้านกลวิธีการแต่ง กลวิธีการเปิดเรื่องของรักที่ต้องมนตราเป็นการเขียนบันทึกตอนสุดท้ายของแพงทอง โดยบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เพื่อนแก้ว แพงทอง และลอดิลกราชยืนอยู่ข้างกัน พร้อมเหล่านางในและทหารของฝั่งเพื่อนแก้วและแพงทอง ขณะที่ทหารของสมเด็จพระเจ้ากำลังฟังประคูประคำทักของเพื่อนแก้วและแพงทองเพื่อเอาชีวิตของคนทั้งสาม ส่วนกลวิธีการดำเนินเรื่องนั้น ผู้แต่งได้เล่าถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ลอดิลกราชเดินทางมาหาเพื่อนแก้วและแพงทอง แพงทองเล่าเรื่องตั้งแต่สาเหตุความแค้นระหว่างสองเมือง เริ่มจากท้าวแมนสรวงฆ่าท้าวพิฆิศาคร และเล่าถึงเพื่อนแก้วและตนเองต้องสาบานต่อหน้าไฟที่ถูกศัตรูเผาทำลายเมือง สาบานว่าจะต้องแก้แค้นแทนสมเด็จพระเจ้าให้ได้ และผู้แต่งก็ได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าทำคุณไสยให้ลอดิลกราชหลงรักเพื่อนแก้วและแพงทอง และลอดิลกราช

เดินทางมาถึงนครสรองจนกระทั่งมาพบจุดจบ ถูกทหารของฝ่ายสมเด็จพระเจ้าล้อมไว้ในนวนิยาย ในขณะที่ผู้เขียนเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาของเรื่อง ตั้งแต่ลอลิตาถูกรวบนำด้วยเวทมนตร์จนเดินทางมาพบทั้งสองนาง ผู้แต่งได้แทรกภาพของแพงทองที่นั่งเขียนบันทึกอยู่เป็นระยะในเนื้อเรื่องนวนิยายตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง กลวิธีการปิดเรื่องของรักที่ต้องมนตรา ผู้เขียนปิดเรื่องโดยการเขียนบันทึกบรรยายเหตุการณ์ขณะที่ทหารของฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากำลังฟังประตูพระตำหนักของเพื่อนแก้วและแพงทองเข้ามาเรื่อย ๆ จนประตูวังเริ่มแยกออกแล้ว ลอลิตาและเพื่อนแก้วและแพงทองกำลังรอความตายที่ค่อย ๆ ก้าวย่างเข้ามาทุกขณะ แต่ทั้งสามพระองค์ก็ไม่หวาดกลัวภัยอันตราย

ผู้วิจัยพบว่าการนำบทร้อยกรองจากลิลิตพระลอเข้ามาแทรกในรักที่ต้องมนตราจะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงอรรถรสของการอ่านนวนิยายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากนวนิยายเป็นการบรรยายแบบร้อยแก้ว อรรถรสที่ได้จึงมีน้อยกว่าแบบร้อยกรอง เมื่อผู้แต่งได้ยกบทร้อยกรองมาประกอบในเนื้อเรื่องด้วย ทำให้ผู้อ่านได้อารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับเนื้อเรื่องและตัวละครเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเพื่อให้ผู้อ่านได้กลิ่นอายของวรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอ ซึ่งเป็นวรรณคดีโบราณตั้งแต่สมัยอยุธยาควบคู่ไปกับนวนิยายเรื่องรักที่ต้องมนตรา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาลิลิตพระลอผู้รักที่ต้องมนตรา ผู้วิจัยพบว่ายังมีสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัยต่อไป ได้แก่

1. การศึกษาวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ในรักที่ต้องมนตรา
2. การศึกษาวิเคราะห์เรื่องรักที่ถูกเมิน ของนิศยา นาฏยะสุนทร ซึ่งเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นขยายความจากลิลิตพระลอ ทำให้ทราบที่มาของเรื่องราวระหว่างพระลอกับพระนางลักษณวดีมากขึ้น



บรรณานุกรม

- ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2545). อ่านลิลิตพระลอ ฉบับวิเคราะห์และถอดความ.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทมยันตี. (2537). รักที่ต้องมนตรา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ณ บ้าน
วรรณกรรม
- บุญยืน สุวรรณศรี. (2532). ภาพพระลอที่ปรากฏในบทละคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2545). มิใช่เป็นเพียง”นางเอก”. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด



ประวัติย่อผู้วิจัย

| | |
|---------------------------|---|
| ชื่อ ชื่อสกุล | จรัสพร รุ่งเจริญชัย |
| วันเดือนปีเกิด | 28 กันยายน 2530 |
| สถานที่เกิด | แขวงคลองเตยเหนือ กรุงเทพฯ |
| สถานที่อยู่ปัจจุบัน | บ้านเลขที่ 979/65 ซอยอุดมสุข 35 ถนนสุขุมวิท 103 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10260 |
| ประวัติการศึกษา | |
| พ.ศ. 2552 | ศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร |
| พ.ศ. 2547 | มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสายปัญญา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ |
| พ.ศ. 2544 | มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนเซนต์สิริอนุสรณ์ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ |
| อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ | อาจารย์ สุภิญญา ยงศิริ |